



Kumaş, Nursal, “CHP Gümüşhane İli Merkez ve Taşra Teşkilatında Görevli Başkan, Yönetici ve Azaların Genel Profili (1923-1950)”, *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 6/11, ss.461-483.
DOI: 10.31765/karen.795112

Bu makale etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektirmemektedir.
This article doesn't require ethical committee permission and/or legal/special permission.

* Araştırma Makalesi / *Research Article*

** Öğr. Görevlisi Dr.,
Uludağ Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, Bursa/TÜRKİYE
✉ kumasnursal16@gmail.com

ORCID : 0000-0002-6554-5007

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, CHP, Gümüşhane CHP Teşkilatı, CHP Sicilleri, CHP Teşkilat Görevlileri

Keywords: Gümüşhane, CHP, Gümüşhane CHP Organization, CHP Records, CHP Agency Staff

CHP GÜMÜŞHANE İLİ MERKEZ VE TAŞRA TEŞKİLATINDA GÖREVLİ BAŞKAN, YÖNETİCİ VE AZALARIN GENEL PROFİLİ (1923-1950)*

Nursal KUMAŞ**

Öz: Bu çalışmada; Gümüşhane ili CHP merkez ve taşra teşkilatında görevli 53 kişi tarafından çeşitli tarihlerde doldurulan sicil belgeleri incelendi ve elde edilen veriler aracılığıyla parti görevlilerinin genel profillerinin çıkarılması amaçlandı. Görevlilerin birçoğunun Cumhuriyet Halk Partisi'ne, partinin kuruluş tarihinden itibaren aza olduklarını belirtmeleri ve arşiv belgelerinde yer alan azalık tarihlerinin CHP'nin tek başına iktidar olduğu dönemde de devam ettiğinin anlaşılması çalışmanın dönemsel aralığının 1923-1950 olarak belirlenmesine neden oldu. CHP Genel Sekreterliği tarafından hazırlanan matbu sicil belgeleri toplam 13 soru içermekteydi. Bu belgelerin çoğunluğunun görevlilerin kendi el yazılarıyla doldurulduğu birkaç tanesinin de daktilo kullanılarak cevaplandırıldığı tespit edildi. Araştırma kapsamında görevliler hakkında daha anlaşılır bilgi edinilmesini sağlamak amacıyla sicil belgesinde yer alan sorular dört kategori altında toplandı.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre; dönemin iktidar partisi CHP, Gümüşhane il merkezindeki ve ilçelerindeki teşkilatlanmasını ağırlıklı olarak bu yörede doğan ve bu yöreyi iyi bilen ve tanıyan kadrolarla gerçekleştirmekteydi. Bölgede daha önce bir devlet kurumunda çalışırken ilgili birimin sonlandırılması neticesinde açıkta kalan görevliler, çeşitli nedenlerle kurumlarından istifa edenler veya emekli olanlar da teşkilat bünyesinde değerlendirilmekteydi.

GENERAL PROFILE OF THE CHAIRMAN, EXECUTIVES AND MEMBERS WHO ARE ON DUTY AT CHP GÜMÜŞHANE CENTRAL AND PROVINCIAL ORGANIZATION (1923-1950)

Abstract: In this study; Registration documents filled in on various dates by 53 people working in the CHP central and provincial organization in Gümüşhane province were examined and the general profiles of party officials were aimed to be obtained through the data obtained. The fact that many of the officials stated that they were members of the Republican People's Party since the establishment date and that the membership dates in the archive documents continued during the period when the CHP was in power alone caused the periodic range of the study to be determined as 1923-1950. The printed registry documents prepared by the CHP General Secretariat consisted of 13 questions in total. While most of these documents were filled in by the officers' own handwriting, a few

Geliş Tarihi / Received Date: 15.09.2020

Kabul Tarihi / Accepted Date: 24.12.2020

were answered using a typewriter. Within the scope of the research, the questions in the registry document were gathered under four categories in order to provide more understandable information about the officers.

According to the findings obtained in the research; the ruling party of the period, the CHP, had carried out its organization in the Gümüşha-

ne city center and its districts mainly with the staff born in this region and knew around well. While working in a state institution in the region before, the officers who were exposed as a result of the termination of the related unit, those who resigned from their institutions due to various reasons or those who retired were also evaluated within the organization.

Giriş

Cumhuriyet Halk Partisi 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi sonrasında işgallere karşı mücadele etmek amacıyla yerel olarak örgütlenen Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin temelleri üzerine kuruldu. Bu cemiyetin kökleri de 1 Şubat 1913 tarihinde kurulan *Müdafaa-i Milliye Cemiyeti*'ne dayanmaktaydı. İttihat ve Terakki Partisi tarafından gönüllü asker toplamanın yanında asker ailelerine ve çocuklara yönelik çeşitli sosyal projeler üretmek amacıyla kurulan bu cemiyetin faaliyetleri 22 Mart 1919'da sonlandırıldı. Kapatılan *Müdafaa-i Milliye Cemiyeti şubelerinin* örgütsel yapısı ve misyonu da Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine aktarıldı.¹ Mustafa Kemal Atatürk'ün ulusal kurtuluşu tek elde toplama anlayışı çerçevesinde ülkede faaliyet gösteren tüm Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında Sivas Kongresi'nde birleştirildi. Söz konusu cemiyet BMM'nin açılmasıyla birlikte 10 Mayıs 1921 tarihinde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu adıyla kuruldu ve Birinci Grup içinde yer aldı.² İkinci Meclis döneminde partileşme kararı alan Müdafaa-i Hukuk Grubu, 9 Eylül 1923 tarihinde Halk Fırkası'na dönüştürüldü.³

Halk Fırkası'nın nizamnamesi 11 Eylül 1923 tarihinde hazırlanarak parti program ve tüzüğü belirlendi. Bu nizamnameye göre partinin merkez teşkilatı şu birimlerden oluşmaktaydı: "*Büyük Kongre, Umumi Riyaset, Fırka Divanı ve Umumi Heyet-i İdare*". 1935 ve 1938 yılında hazırlanan tüzüklerle partinin merkez teşkilatlanmasına son şekli verildi. Buna göre merkezi teşkilat şu birimlerden oluşmaktaydı: "*Genel Başkanlık; Genel Başkanlık Kurulu; Büyük Kurultay ve Genel Yönetim Kurulu; İl-ilçe-nahiye-ocak kongreleri ve yönetim kurulları; parti grubu ve parti kurulları*". Partinin taşra teşkilatı da şu şekildeydi: "*Vilayet Kongresi, Vilayet Heyet-i İdaresi, Vilayet Mutemedi, Vilayet İntihab (Seçim) Teşkilatı; Kaza Kongresi, Kaza Heyet-i İdaresi, Kaza Mutemedi, Kaza İntihab Teşkilatı; Nahiyeye Kongresi, Köy ve Mahalle Teşkilatı/Kongresi*". Her yıl Vilayet Kongresi (23 Ocak'ta), Kaza Kongresi (23 Aralık'ta), Nahiyeye Kongresi (23 Kasım'da) ve Halk Kongresi (23 Ekim'de) düzenli olarak toplanmaktaydı.⁴

CHP Gümüşhane teşkilatı görevlilerinin beyanına göre şehirde ilk oluşumlar Rum ve Ermeni taarruzlarına karşı faaliyette bulunmak üzere bölgede kurulan Müdafaa-i Milliye Cemiyetleri aracılığıyla başladı. Bu cemiyetin Gümüşhane'ye en yakın şubesi Trabzon'daydı. Söz konusu cemiyetin fesh edilmesinden sonra bölge halkı Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti etrafında birleşti. BMM'nin açılmasından sonra Gümüşhane ili için beş kişilik milletvekili kontenjanı belirlendi. 1920-1923 döneminde Gümüşhane milletvekilleri şu isimlerden oluşmaktaydı: Hasan Fehmi Ataç, Mehmet Şükrü Üçüncü, Mustafa Durman, İbrahim Ruşen Oktar ve Veysel Rıza Zarbun. Halk Fırkası'nın kurulmasından sonra partinin Gümüşhane ilinde nasıl teşkilatlandığı konusunda bir bilgiye ulaşılamadı. Cumhuriyetin ilanından sonra 1950 yılına kadar Gümüşhane ili için belirlenen milletvekili kontenjanı 3-6 arasında değişkenlik gösterdi. CHP'nin şehirdeki faaliyetlerinin yanında Zeki Kadirbeyoğlu'nun 17.11.1924-05.06.1925 döneminde Terakkiperver

¹ Aydın, 2018: 39-40.

² Atatürk, 2006, C.II, 795-797.

³ Partinin kuruluş tarihi konusunda 9 ve 11 Eylül tarihleri arasında bir belirsizlik bulunmaktadır.

⁴ Ökte, 2019: 58; Aydın, 2018: 57. Arşiv belgelerine göre 1935 yılında CHP'nin Gümüşhane İl Kongresi düzenlendi (BCA, F.490.1.0.0/ 43.177.4/1, 28.02.1935).

Cumhuriyet Fırkası'na geçmesi söz konusu partinin de Gümüşhane ilinde teşkilatlanmaya çalıştığını göstermekteydi.⁵

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği tarafından; “*sicil örneği, sicil kâğıdı veya sicil su-reti*” olarak isimlendirilen matbu bir form hazırlandı. Görevlilerin bizzat kendi el yazılarıyla doldurmaları için söz konusu form partinin tüm illerdeki merkez ve taşra teşkilatlarına gönderildi. Amaç parti teşkilatında görev yapan kişiler hakkında parti merkezinin belirlediği konular dâhilinde birincil elden bilgi sahibi olabilmektir. Matbu formda görevli kişinin cevaplandırılması istenilen Tablo 1’de verilen şu 13 soru yer almaktaydı.

Tablo 1: Sicil Örneği⁶

Adı Soyadı
Doğduğu Yer ve Tarihi
Tahsil Derecesi, Hangi Okullardan Hangi Tarihte Diploma Aldığı
Mesleği
Partiye Girdiği Tarih
Partide Aldığı Faal Görevler (Tarihleriyle Beraber)
Parti İçin Yaptığı Hizmetler (Ayrılmışsa Sebepleri)
Devlet Teşkilatında Bulunduğu Görevler ve Bu Görevlerden Ayrılış Sebepleri
Daha Önce Başka Bir Siyasal Partiye Girdi mi? Ne vakit, nasıl ayrıldı?
İstiklal Harbi’nde Nerede ve Hangi Görevlerde Bulundu?
Yabancı Lisanlardan Hangisini Bilir? Eserleri Var mıdır?
Askerlik Hizmetini Nerede ve Nasıl Yaptı?
Bu Çerçeve Dışında Genel İzahlar ve Düşünceler

Kaynak: BCA, F.490.1.0.0/411.1729.1/1-66

Bu çalışmada, 1942 tarihli arşiv belgesinde yer alan Gümüşhane ili CHP merkez ve taşra teşkilatında görevli 53 kişi tarafından doldurulan sicil belgeleri incelendi. Sicil belgelerindeki isimlerden anlaşıldığı kadarıyla bu görevlilerin hepsi erkekti. Sekiz görevliye ait sicil belgelerinin birden fazla doldurulduğu tespit edildi. Bu görevliler ve tekerrür eden belge sayıları şu şekildedeydi: Bekir Sıtkı Akkoyunlu (3), Hayrettin Şahin (3), Hicabi Ataç (3), Celal Üçüncü (oğlu) (3), Celal Şahinöz (2), Etem Üçüncü (oğlu) (2), Fikri Ataç (2), İrfan Doğan (2). Bu kişilerin farklı tarihlerde doldurmuş oldukları toplam 20 adet sicil belgesi incelendi. Doğum ve okul bitirme tarihleri ve bazı bilgilerde farklılıklar tespit edilse de birçok bilginin benzerlik göstermesi söz konusu sicillerin aynı kişilere ait olduğu sonucuna varılmasına neden oldu. Farklı sicillerdeki bilgiler birleştirilerek ilgili tablolarda tek bir satır haline getirildi. Bu görevlilerin birden fazla doldurduğu 12 sicil belgesiyle birlikte görevlilerden Fethi Daltaban’ın içinde mesleki yaşamıyla ilgili bilgilerin yer aldığı ve sicil örneğine ek olarak sunduğu belgeyle beraber toplam 66 sicil belgesinin incelemesi yapıldı.

Çalışmada amaçlanan sicil belgesinde yer alan bilgilerden hareketle CHP’nin Gümüşhane parti örgütlenmesinde hangi profile sahip kişilere görev verildiğini ortaya çıkarmaktı. Sicil örneğinde birbirleriyle ilişkili görülen sorular bir araya getirildi. Böylelikle görevlinin özgeçmişi hakkında daha sağlıklı bir değerlendirmenin yapılabileceği düşünüldü. Bu yöntem doğrultusunda beş ayrı tablo oluşturuldu. Öncelikle görevlilerin ve il/ilçe başkanlarının partide faaliyet gösterdikleri dönemler belirlenerek Tablo 2 yapıldı. “*Parti İçinde Aldığı Görevler ve Yaptığı Hizmetler (Ayrılmışsa Sebepleri), Daha Önce Başka Bir Siyasal Partiye Girdi mi? Ne Vakit, Nasıl*

⁵ TBMM Albümü 1920-2010, 2010: 31, 73, 97, 150, 202, 261, 327, 395, 470.

⁶ Görevliler sicil örneğinin sağ üst köşesine vesikalık bir fotoğraf vardı. Sağ alt köşede de görevlinin sicil örneğini doldurduğu tarihte CHP’deki görevi ve imzası bulunmaktaydı. Sicil örneğinde belgenin doldurulduğu tarihe ilişkin bir verinin bulunmaması ilginç bir nokta olarak göze çarpmaktaydı. Üstelik belgeyi dolduran görevlilerin bildirdiği bir tarih de yoktu.

Ayrıldı?” sorularının cevapları da Tablo 4’ü oluşturdu. Ayrıca bu tabloyla bağlantılı olarak görevlilere ait “Genel izah ve Düşünceler” belirlenmeye çalışıldı.

“Adı soyadı, Doğduğu Yer ve Tarihi, Tahsil Derecesi ve Hangi Okullardan Hangi Tarihte Diploma Aldığı” soruları Tablo 5’de yer aldı. Ayrıca; “Yabancı Lisanlardan Hangisini Bilir? Eserleri Var mıdır?” soruları da bu tabloyla ilişkilendirildi. Görevlinin; “Mesleği, Devlet Teşkilatında Bulunduğu Görevler ve Bu Görevlerden Ayrılış Sebepleri”, sorularıyla belgenin içeriğinde doğrudan yer almayan fakat görevlinin sağ alt köşede beyan ettiği “Halen Bulunduğu Görev” sorularına verilen yanıtlar Tablo 8’e eklendi. Sicil belgesi onay tarihi de bu tabloyla beraber değerlendirildi. Tablo 10’da “İstiklal Savaşı’nda Nerede ve Hangi Görevlerde Bulundu? Askerlik Hizmetini Nerede ve Nasıl Yaptı” sorularına verilen cevaplar yer aldı. Görevlilere ait bilgiler Osmanlı Devleti’nin son dönemleriyle Cumhuriyet Dönemi’nin ilk yıllarına ait olduğu için eğitim ve mesleki yaşamla ilgili verilen yanıtlarda rüşdiye-ortaokul, müstantik-sorgu yargıç, heyet-kurul gibi farklı kullanımlar olduğu belirlendi. Çalışmada ortak bir dil kullanmak istendiğinden söz konusu eş anlamlı kelimelerden ağırlıklı olarak Cumhuriyet Dönemi’nde kullanılanları tercih edildi.

Gümüşhane’de genel seçim faaliyetleri ve CHP milletvekilleriyle ilgili hazırlanmış olan üç çalışma dikkat çekmektedir: Uğur Üçüncü’nün kaleme aldığı “II. Dönem TBMM’nde Kadırbeyzade Zeki Bey ve Faaliyetleri”,⁷ Murat Küçükuşurlu-Muzaffer Başkaya ortak çalışmaları olan “1924 Gümüşhane Ara Seçimleri ve Cemal Hüsnü Bey”⁸ ve Nermin Zahide Aydın tarafından hazırlanan “Gümüşhane’de Milletvekili Seçimleri (1946-1950)”⁹ Bu çalışmalarda Cumhuriyet Dönemi’nin ilk yıllarıyla ilgili olarak Gümüşhane siyasi yaşamı hakkında önemli bilgiler sunulmaktadır. Söz konusu çalışmalarda CHP il ve ilçe teşkilatlarının kuruluşu ve faaliyetleri konusuna değinilmekte fakat teşkilat çalışanları hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Bu çalışmada, 1923-1950 döneminde CHP’nin Gümüşhane merkez ve taşra teşkilatı görevlileri belli başlı özellikleriyle tanıtılmaya ve söz konusu bilgi açığı giderilmeye çalışıldı.

1. CHP Gümüşhane Merkez ve Taşra Teşkilatı Çalışanlarının Genel Profili

1.1. Görevlilerin CHP’deki Faaliyetleri

Tablo 2: Görevlilerin ve İl/İlçe Başkanlarının CHP’de Faaliyet Gösterdikleri Dönemler¹⁰

Adı-Soyadı	CHP’ye İlk Kayıtlı Olduğu Tarih ve Faaliyet Gösterdiği Dönem	CHP Gümüşhane İl/ İlçe Başkanlığı Görevinde Bulunduysa;	
		Başkanı Olduğu Yerleşim Birimi	Başkanlık Yaptığı Dönem
Abdulhamid San (?)	1929-1941	-	-
Ali Ayki (?)	1935-?	-	-
Azmi Karaman	1936-?	Kelkit	?
Bekir Sıtkı Akkoyunlu	1925-1940	Bayburt, Gümüşhane	1939-1940, 1944
Celal Şahinöz	1930 (1934?)-1942	Torul	1942-?
Celal Üçüncüoğlu	1923-1940 (İlk Kayıt: 1919)	Torul	1939-1940
Etem Üçüncüoğlu	1923-1942 (İlk Kayıt: 1919)	Torul	1944-1945
Fahrettin Aydın	1930-1946	-	-
Faik Ataç	1930-?	Merkez	1944-1945-?
Faik Küçük Er	1945-?	-	-

⁷ Üçüncü, 2016: 88-108.

⁸ Küçükuşurlu ve Başkaya, 2016: 68-87.

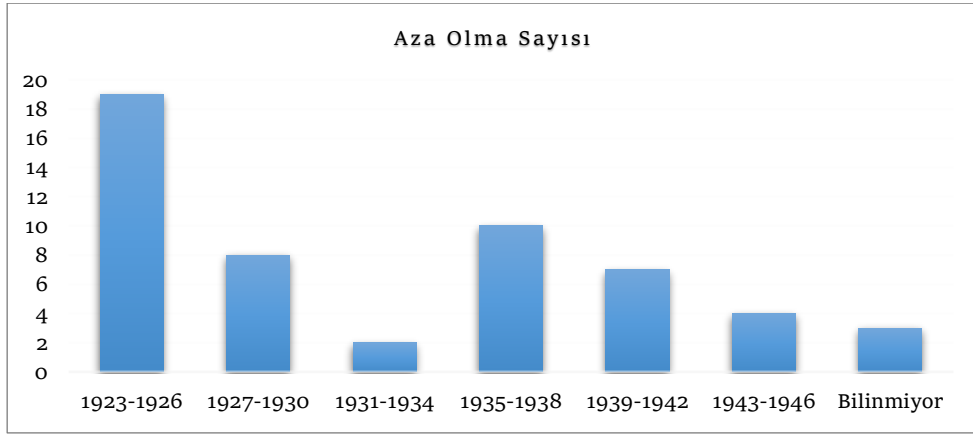
⁹ Aydın, 2019: 261-275.

¹⁰ Tablo 2 görevlilerin beyanları doğrultusunda hazırlandı. Görevlilerin tamamı CHP’ye kayıtlı olma veya göreve başlama tarihlerini vermekte fakat görev aldıkları tarihsel aralıkları bildirmemekte. Bazı çalışanlar “ilk gününden beri, açıldığından beri, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin kuruluşundan bu yana” CHP’ye kayıtlıym ifadeleri kullanmakta. Bu ifadeler değerlendirilerek tabloya yansıtıldı. Ayrıca görevlilerin profil bilgilerinin yer aldığı arşiv belgesi 13.02.1942 tarihli olmasına karşın içinde 1942-1948 dönemiyle de ilgili veriler yer almakta.

Fazlı (?)	1923-1935 (İlk Kayıt: 1919)	-	-
Fethi Daltaban	1939-1941	Merkez	1941-?
Fikri Ataç	?-1941 (İlk Kayıt: 1919)	Gümüşhane	1935-1941, 1944
Fikri Karabay	1923-1935, 1944	-	-
Fikri Özdemir	1925-1935	-	-
Hamit Cevdet Kocatürk	1936-?	-	-
Hamit San	1925-1939, 1944	-	-
Hasan Şahin	1935-1939	-	-
Hasan Turan	1935-?	Kelkit	1944-1945
Hayrettin Şahin	1930 (1931?)-1940	Kelkit, Bayburt	1935-1939, 1944
Hicabi Ataç	1934 (1938 ?)-1941, 1944	-	-
Hüseyin Eren	1925-1946	İlçe (?)	1946-?
Hüseyin Hikmet Özden	? (İlk Kayıt: 1919)	-	-
Hüseyin Soysal	1946-?	Gümüşhane	?
Hüseyin Yücel	?-1945 (İlk Kayıt: 1920)	-	-
İrfan Doğan	1925-1946	Kelkit	1942-?
Kâzım Köklü	1936-?	Bayburt	1944-1945
Lütfi Yüce	1941-?	İlçe (?)	1941-?
M. Salih Sağlamer	1942-1948	Merkez	1947-?
Maşuk Baykan	1925-1939	Şiran	1939-?
Mehmet Doğan	1945-1946	Şiran	1946-?
Mehmet Fahri Alp	1925-?	?	?
Mehmet Köprülü	1926-?	-	-
Mehmet Özgül	1923-1935, 1944 (İlk Kayıt: 1919)	-	-
Mehmet Refioğlu	1939-1941, 1944	-	-
Mevlüt Aksoy	1939-?	-	-
Muhsin Ataç	1927-1935	-	-
Mustafa Çubukşen? (Çu-	1940-1941, 1944	-	-
Mustafa Doğan	1935-?	-	-
Mustafa Yeniçeri	1925-?	Şiran, Kelkit	? 1944
Necati Akagün	1943-1946	-	-
Necdet Gürpınar	1940-?	Merkez	?
Nurettin Köklü	1935-?	-	-
Sami Zarbun	1923-? 1944	-	-
Seydi Murathan	1936-? 1944	Kelkit	1941
Suri Karaman	1935-?	-	-
Süleyman Sırrı Daltaban	1925-1935, 1944	Gümüşhane	1933-?
Tevfik Bölen	1925-?, 1944	-	-
Tevfik Küçükömer	1926-1946	-	-
Yusuf Baysan	1932-1942	Şiran	1942-1945
Ziya Çolak	1925-?	-	-
Ziya Kutlutan	1930-?	-	-
Züftü Aksoy	1930-?	-	-

Tablo 3: Görevlilerin CHP'ye Aza Oldukları Tarihler (Tablo 2'deki verilere göre hazırlandı).

Aza Olunan Yıl	Aza Olma Sayısı	Aza Olunan Yıl	Aza Olma Sayısı
1923	6	1936	4
1924	-	1937	-
1925	11	1938	-
1926	2	1939	3
1927	1	1940	2
1928	-	1941	1
1929	1	1942	1
1930	6	1943	1
1931	-	1944	-
1932	1	1945	2
1933	-	1946	1
1934	1	Bilinmiyor ¹¹	3
1935	6	Toplam	53

Grafik 1: Görevlilerin CHP'ye Aza Oldukları Tarihler (Tablo 2 ve 3'deki verilere göre hazırlandı)¹²

Tablo 3 ve Grafik 1'den elde edilen bulgulara göre; görevlilerin çoğunluğu (1923-1926; % 35,9) partiye ilk kurulduğu yıllarda aza oldu. En eski ve en yeni aza arasında 23 yıllık fark vardı ve parti teşkilatında tecrübeli ve deneyimsiz görevli sayısı birbirine yakındı.

Gümüşhane'de partinin il ve ilçe başkanı olarak görev yapan isimler şunlardı: Gümüşhane İl Başkanı: Hüseyin Soysal, Fikri Ataç; Merkez İlçe Başkanı: Faik Ataç, Fethi Daltaban, Hüseyin Eren, M. Salih Sağlamer, Lütfi Yüce, Necdet Gürpınar; Bayburt İlçe Başkanı: Bekir Sıtkı Akkoyunlu, Kâzım Köklü; Kelkit İlçe Başkanı: Azmi Karaman, Hasan Turan, Hayrettin Şahin, İrfan Doğan, Seydi Murathan; Şiran İlçe Başkanı: Maşuk Başkan, Mehmet Doğan, Mustafa Yeniçeri, Yusuf Baysan; Torul İlçe Başkanı: Celal Şahinöz, Celal Üçüncüoğlu.

CHP yönetimi partinin program ve ilkelerini halka tanıtmak, Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan inkılapları halka anlatmak ve Türk tarihi ve kültürünü ön plana çıkararak uluslaşma sürecini

¹¹ Görevlilerin bir kısmı Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kuruluş tarihini partinin kuruluş tarihi olarak kabul etmekteydi. Bundan dolayı "Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin ilk teşekkülünde, partinin ilk teşekkülünde, ilk kuruluşta" ifadeleri 1919 yılı olarak yorumlandı. Bu şekil ifade verip partinin 1923 yılında kuruluşundan sonra hangi tarihte üye olduklarını bildirmedikleri için Fikri Ataç (1919), Hüseyin Hikmet Özden (1919) ve Hüseyin Yücel (1920) tabloda bilinmiyor sütunu içinde değerlendirildi.

¹² Birden fazla sicil belgesi doldurup farklı tarihler veren görevlilerin erken verdikleri tarih kabul edildi. Miladi takvim dışında verilen tarihler Rumi takvim olarak değerlendirildi ve sonra miladi takvime çevrildi.

hızlandırmak amacıyla, hitap yeteneği olan gönüllüleri “*Halk Hatibi*” olarak görevlendirmektedir. Halk Hatipleri Teşkilatı’nın ilk talimatnamesi 1931 yılında yayımlandı.¹³ Talimatname gereği Gümüşhane ilinden tespit edilen halk hatipleri şu isimlerden oluşmaktaydı: Fazlı (?), Kazım Köklü, Necati Akagün ve Yusuf Baysan. Hatiplerden Yusuf Baysan ortaokul mezunuydu ve çiftçiydi. Fazlı Bey’in eğitim durumu lise terk olup ticaretle ilgilenmekteydi. Kazım Köklü de liseyi bitiremedi fakat Bayburt Belediye Başkanlığı yaptı. Necati Akagün İstanbul Üniversitesi Siyasi Tarih ve İktisat bölümü mezunuydu ve avukattı. Tüm bu kişisel bilgiler dikkate alın-
dığında dönemin şartlarına göre eğitilmiş görevlileri hatip olarak seçilmekteydi.

Tablo 4’de yer alması gereken; “*Daha önce başka bir siyasi partiye girdi mi? Ne vakit, nasıl ayrıldı?*” sorusuna toplam 49 görevlinin; “*girmede, hayır, memur olduğu için bulunmadı*” şeklinde cevaplar verdiği veya cevap kısmına çizgi çekerek ya da boş bırakarak böyle bir durumun yaşanmadığını belirttikleri tespit edildi ve bu nedenle bu sorunun ilgili tablodan çıkarılması uygun görüldü. Bununla birlikte, farklı cevap veren dört isim bulunmaktaydı: Celal Üçüncüoğlu, Mehmet Fahri Alp, Faik Küçük Er ve Tefvik Bölen. Bu isimlerden Celal Üçüncüoğlu; “*CHP kurulmadan önce İttihat ve Terakki Partisi’ne üye olduğunu ve 1331 (1915/1916) tarihinde askerlik görevini yerine getirebilmek için bu partiden ayrıldığını*” ifade etmekteydi. Mehmet Fahri Alp de “*İttihat Fırkası’nın bidayet teşkilatında heyeti merkeziye azalığında ve yine heyeti merkeziye azalığı baki kalmak şartıyla iki defa Kulp riyasetinde bulunduğunu*” belirtmekteydi.

Görevlilerden bazıları başlangıçta Sivas Kongresi kararları gereğince oluşturulan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’ne aza olduklarını daha sonra cemiyetin parti kimliği kazanmasından sonra partiye aza olduklarını özellikle ifade ederek CHP’ye olan bağlılıklarını gösterme eğilimi içindeydiler. Faik Küçük Er, Tefvik Bölen ve Mehmet Fahri Alp bu vurguyu yapan isimler olarak dikkat çekmekteydi. Mehmet Fahri Alp; “*Müdafaa-i Hukuk’un ilk teşkilatında idare riyasetinde bulunduğunu ve Müdafaa-i Hukuk’un fırkaya inkılabında fırkaya girerek mu-
temetliğe tayin edildiğini*” de ayrıca belirtmekteydi.

Partiye bağlılığı gösterme arzusu “*partiye girdiği tarih*” sorusunun cevapları için de geçerliydi. Görevlilerin “*Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin kuruluşuyla*” ifadesi veya cemiyetin ismini vermeden sadece cemiyetin kuruluş tarihi olan 1919 yılını zikretmiş olmaları da daha önce ifade edilen durumun birer yansımasıydı.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulduğunda yaş aralığı 15-40 olan görevliler şunlardı: Bekir Sıtkı Akkoyunlu, Celal Üçüncüoğlu, Etem Üçüncüoğlu, Fazlı (?), Fikri Ataç, Fikri Karabay, Hüseyin Hikmet Özden, Hüseyin Yücel, Mehmet Özgül ve Sami Zarbun. Bu durumda yaşları gereği cemiyette faal bir görev aldıkları söylenebilir.

Tablo 4: CHP Gümüşhane Parti Teşkilatında Görevli Bulunanların Partide Aldığı Görevler
(BCA, F.490.1.0.0/411.1729.1/1-66)

Parti Görevlisinin;		
Adı-Soyadı	Partide Aldığı Faal Görevler (Tarihleriyle beraber)	Partide Bulunduğu Hizmetler (Ayrıldıysa Sebepleri)
Abdulhamid San (?)	CHP Gümüşhane İl Yönetim Kurulu’nda 1936’dan 1941’e kadar çalıştı.	1941 tarihinde yedek subay hizmetini ifa etmek üzere CHP İl Yönetim Kurulu’ndan ayrıldı.
Ali Ayki (?)	CHP İl Yönetim Kurulu Azası	-
Azmi Karaman	CHP İl Yönetim Kurulu Azası. Köy ocaklarının toplantılarında bulundu. Belediye azalığı yaptı.	-
Bekir Sıtkı Akkoyunlu	Pulur nahiyesi nahiye ve ocak teşkilatlarının kuruluşu (1926) ve teftişi (1928 ve 1930), halkevi başkanı (1935) ve CHP il/ilçe başkanı (1936) ve azası, daimi encümen azalıklarında ve belediye azalığı görevlerinde bulundu. Halkevi başkanlığı döneminde tahriri arazi komisyonu başkanlığı yaptı.	Zirai faaliyetlerde bulunmak için görevlerinden ayrıldı.

¹³ Uzun, 2010: 97.

Celal Şahinöz	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası	-
Celal Üçüncüoğlu	CHP İlçe Başkanı (1921-1923, 1927, 1931-1935). 1936 ve 1938 yıllarında yapılan il kongrelerinde parti il yönetimi ikinci başkanı olarak seçildi.	-
Etem Üçüncüoğlu	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası (1926) ve belediye azası (1930).	1923 yılı Milletvekili Genel Seçimi'nde partiden aldığı görevleri ilçe ve nahiyelerde yerine getirdi.
Fahrettin Aydın	CHP İl Yönetim Kurulu Azası, 20.11.1946	-
Faik Ataç	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası	-
Faik Küçük Er	Maden nahiyesinde nahiyeye ve ocak teşkilatında görevliydi. Teftişlerde bulundu.	-
Fazlı (?)	CHP Halk Hatibi	-
Fethi Daltaban	Gümüşhane Merkez İlçe Başkanı, 31.12.1940	-
Fikri Ataç	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası	-
Fikri Karabay	Müdafaai-i Hukuk Cemiyeti'nin kuruluşunda görev aldı. CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası	-
Fikri Özdemir	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası	Milletvekili genel seçimlerinde görev aldı.
Hamit Cevdet Kocaturk	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası	-
Hamit San	CHP İl Yönetim Kurulu Azası	-
Hasan Şahin	CHP İlçe Yönetim Kurulu Azası	-
Hasan Turan	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası	-
Hayrettin Şahin	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası, CHP İlçe Yönetim Kurulu Başkanı	-
Hicabi Ataç	CHP Gümüşhane Merkez İlçesi Başkanı, Kasım 1938 (1937 ?)-25 Aralık 1940 tarihine kadar. Bu tarihten itibaren de CHP İl Parti Yönetim Kurulu Azası. Gümüşhane Halkevi Başkan Vekili, 1938	-
Hüseyin Eren	10.9.1925-3.11.1933 döneminde CHP İl Parti Yönetim Kurulu Azası, 3.12.1944-15.11.1946 döneminde CHP İlçe Yönetim Kurulu Azası 16.11.1946'dan itibaren CHP İlçe Başkanı	-
Hüseyin Hikmet Özden	Müdafaai Hukuk Cemiyeti'nin kuruluşunda, CHP İl Parti Yönetim Kurulu Azası ve Kâtibi ve çeşitli görevler.	İstiklal Harbi'nde Erat Celp Cemiyeti'nde, askerlere ve ailelerine yiyecek ve giyecek maddesi dağıtılması için kurulan çeşitli komisyonlarda görev aldı.
Hüseyin Soysal	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası	-
Hüseyin Yücel	CHP İlçe Yönetim Kurulu Azası, 1945	Milletvekili genel seçimlerinde görev aldı.
İrfan Doğan	1925-1943 yılına kadar CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası. 1943 yılında CHP İl/İlçe Başkanı oldu. 1944 yılında istifa etti. 1946 yılında başkanlık görevini tekrar aldı.	-
Kâzım Köklü	Halkevi Kitapsaray ve Yayın Şubesi Başkanlığı ve Saymanı (1936), CHP İl Merkez Nahiyeye Başkanı (1937), CHP İlçe Parti İdare Kurulu Azası ve İl Kongre Delegatesi (1938), Gümüşhane Halkevi Başkanı (1939), CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası (1940).	CHP Genel Sekreterliği'nin talimatıyla 1938 yılında CHP Halk Hatibi görevine getirildi.
Lütfi Yüce	CHP Merkez İlçe Başkanı	-
M. Salih Sağlamer	CHP İlçe Başkanı, 2.11.1947	?
Maşuk Baykan	CHP İlçe Başkanı, 1925.	-
Mehmet Doğan	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası ve Başkanı, 1945-1946.	Belediye encümen üyesi olması nedeniyle 1946 yılı Milletvekili Genel Seçimi'nde seçim kurulu üyesi olarak görev aldı.
Mehmet Fahri Alp	Mutemet, 1925. CHP İl/İlçe Başkanı oldu. 1934 tarihinde başkanlık görevinden istifa etti.	CHP Nahiyeye ve Ocak Teşkilatlarını teftiş etti. Üç defa aza olarak il kongresine katıldı.
Mehmet Köprülü	CHP Bucak Yönetim Kurulu Azası, 1927	Milletvekili Genel Seçimlerinde propaganda çalışmalarına katıldı.
Mehmet Özgül	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası, 1925	-

Mehmet Refioğlu	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası	-
Mevlüt Aksoy	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası	-
Muhsin Ataç	CHP İl Yönetim Kurulu Azası, 1930 Gençler Birliği Başkanı, 1929-1931 Himaye-i Etfal Azası, İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Başkanlığı, 1931; Gümüşhane Belediye Başkanı, 1931; Hilal-i Ahmer Cemiyeti Başkanı, 1933 Gümüşhane Halkevi Köyçülük Şubesi Başkanı	-
Mustafa Çubukşen?	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası	-
Mustafa Doğan	CHP İlçe Yönetim Kurulu Azası	-
Mustafa Yeniçeri	Faal görev almadı.	-
Necati Akagün	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Azası ve Kâtibi	CHP Halk Hatibi, 1946 yılına kadar.
Necdet Gürpınar	CHP Merkez İlçe Yönetim Kurulu Azası, 1941 ve CHP Gümüşhane Merkez İlçe Başkanı, 22 Kasım 1941	-
Nurettin Köklü	CHP İl/İlçe Yönetim Kurulu Sekreteri, 1935-1936	-
Sami Zarbun	Spor Başkanlığı	-
Seydi Murathan	CHP Kelkit Yönetim Kurulu Kâtibi, Ekim 1936-1938, CHP İlçe Yönetim Kurulu Azası, 1938, CHP İlçe Başkan Vekili, 1940 ve Başkanlığı, 1941	-
Suri Karaman	CHP İlçe Yönetim Kurulu Azası	-
Süleyman Sırrı Daltaban	CHP İl Yönetim Kurulu Azası, 1925-1933 ve CHP İl Başkanı, 1933	-
Tevfik Bölen	Hart nahiyesinde nahiye ve ocak teşkilatında görev aldı ve üç defa teftişte bulundu.	-
Tevfik Küçükömer	CHP İl Yönetim Kurulu Azası, 20.11.1946	-
Yusuf Baysan	CHP Şiran İlçe Yönetim Kurulu Azası, 1937 CHP il kongrelerinde mümessil, 1936-1938-1940, Şiran Halkevi Başkanı, Şubat 1939.	CHP Halk Hatibi
Ziya Çolak	CHP Merkez Nahiyesi Ocak Teşkilatı, 1925	-
Ziya Kutlutan	?	-
Züftü Aksoy	CHP'nin ilk kongresinde temsilci seçildi. Kongre Azası, 1931-1935, CHP İl Yönetim Kurulu Azası, 1935.	-

Kaynak: BCA, F.490.1.0.0/411.1729.1/1-66, 13.02.1942

Celal Üçüncüoğlu, sicil belgesinin düşünceler bölümüne “*her köyde köy bütçesinden ilkokul açılması*” yönünde bir öneride bulunmaktaydı. Bu öneri, Cumhuriyet yönetiminin üzerindeki mali yükü hafifletmeyi amaçlasa da ülkenin içinde bulunduğu ekonomik koşullar dikkate alındığında pratikte uygulanabilir yanının çok az olduğu ifade edilebilir.

Hayrettin Şahin Kelkit CHP İlçe Başkanı olarak görev yaptığı dönemde mahiyetindeki görevlilerden; Fikri Özdemir, Hasan Şahin, Mustafa Doğan ve Suri Karaman'ın sicil belgelerine onları övücü birtakım notlar düştü. Bu görevlilerden Mustafa Doğan sicil belgesinin doldurulduğu tarihte henüz 23 yaşında bir gençti. Parti merkezi yönetimi tarafından kendisine önemli görev ve sorumluluklar verilebilir ve uzun yıllar partiye hizmet edebilirdi. Bu anlayış çerçevesinde Hayrettin Şahin söz konusu kişiye kefil olmakta ve şu sözlerle parti yönetimini dikkatini çekmeye çalışmaktaydı: “*Bu üyemiz çok gençtir. Partinin manevi şeref ve haysiyetini düşünür. Herhangi bir işte kendisinden beklenen işler ve yardımlar kolaylıkla elde edilir. Nezih ve temiz bir arkadaşdır*”. Benzer ifadeleri bahsi geçen üyelerle beraber kendisi için de yapmaktaydı. Henüz 30 yaşındaydı fakat referansta bulunduğu diğer görevliler 31-41 yaş aralığında olup kendisinden yaşça büyüktüler.

Bu çalışmada 53 görevlinin dışında 1944 yılında CHP Gümüşhane Parti Kâtibi olarak görev yapan Fahri Ataç'tan da bahsetmek gerekir.¹⁴ Dönemin İl Başkanı Fikri Ataç, CHP Genel Sekreterliği'ne gönderdiği 6.4.1944 tarihli resmi yazıda Fahri Ataç hakkında şu ifadelerde bulunmaktaydı:

¹⁴ Arşiv belgelerinde Fahri Ataç'a ait sicil belgeleri ayrı bir dosya içinde yer almaktadır.

“...Vilâyet Maarif Müdürlüğü kâtip ve sicil memuru olup nüfusunun kalabalık olmasından aldığı az maaş ile idare edemediğinden gerek Valinin ve gerekse eski parti müfettişi Muzaffer Akpınar’ın tensip ve idare heyetimizin muvafakati(y)le Parti kâtipliği vazifesi de kendisine verilmiştir.”¹⁵

Fikri Ataç yazıda ayrıca; Fahri Ataç’ın 16 senelik dürüst, çalışkan ve tecrübeli bir memur olduğunu ifade etmekte ve parti göreviyle beraber şehirde bulunan halkevinin faaliyetlerinde de görev aldığından bahsetmekteydi. Yazının sonunda Fikri Ataç, söz konusu memurun yedi nüfuslu ailesini geçindirmekte zorlandığını ve bu nedenle maddi durumunun iyileştirilmesi için gereğinin yapılması konusunda CHP Genel Sekreterliği’nin yardımlarını beklediğini belirtmekteydi. Yazının ekinde Fahri Ataç’a ait sicil belgesi bulunmaktaydı. Bu belgeye göre Fahri Ataç; 1903/1904 Gümüşhane doğumluydu. 1911/1912 tarihinde rüşdiyyeyi bitirdi. 1928-1929 döneminde Erzincan’da askerliğini yazıcı olarak yaptı. Çeşitli tarihlerde biri merkeze bağlı üç köyde vekil öğretmenlik görevleri ve ardından 1933-1939 döneminde halkevi kâtipliği; 1933-1936 tarihleri arasında halkevi kütüphane azalığı ve 1936 yılında da halkevi ar komitesi azalığı görevlerinde (fahri olarak) bulundu. 15 Aralık 1939 tarihinde vilâyet parti kâtipi olarak göreve başladı. Evli ve dört çocuk sahibiydi. Belgede kim olduğu belirtilmeyen bakmakla yükümlü olduğu bir yakını da aile efradı içinde yer almaktaydı. Gümüşhane Valiliği ve Maarif Müdürlüğü tarafından çalışmalarındaki başarılarından dolayı kendisine verilen takdir belgeleri bulunmaktaydı. CHP Genel Sekreterliği’nin bu yazıya verdiği cevap arşiv belgeleri içinde olmadığından Fahri Ataç’ın maddi durumunun iyileştirilmesine yönelik bir faaliyette bulunulup bulunulmadığı yönünde bir bilgiye ulaşılamadı.

1.2. Kişisel Bilgiler (Doğum Yeri, Yaşı, Eğitim Durumu, Eserleri ve Bildiği Yabancı Diller)

Sicil belgelerini görevlilerin kendi el yazılarıyla doldurduğu tespit edildi. Bundan dolayı bazı kelimelerin okunmasında sıkıntılarla karşılaşıldı.¹⁶ Ayrıca belgelerde; “Aksoy, Ataç, Daltaban, Doğan, Karaman, Köklü, Şahin ve Üçüncüoğlu” soyadlarının birden fazla olduğu görüldü.

Sicil belgesinde görevlilere; “Yabancı Lisanlardan Hangisini Bilir? Eserleri Var mıdır?” şeklinde bir soru da yöneltilmekteydi. Bu sorunun cevabına büyük çoğunluğun; “yoktur veya bilmiyor” şeklinde cevap verdiği tespit edildi. Celal Üçüncüoğlu; “Yalnız Türkçe konuşur” diye ilginç bir ifadeyle bulunmaktaydı. Süleyman Sırrı Daltalian bu bölüme Türkçe bildiğini, Fikri Özdemir de Fransızca eğitimi gördüğünü fakat konuşmadığını ifade etmekteydi. Bu ifadelerin dışında yabancı bir dil bildiğini ifade eden üç görevli bulunmaktaydı. Bekir Sıtkı Akkoyunlu-Ermenice; Mehmet Fahri Alp-Farsça ve Ermenice; Necati Akagün; Fransızca, İtalyanca (iyi) ve İngilizce (pek az) bilmekteydi. “Frandan Aşkın Metafiziği” isimli bir de eseri mevcuttu.¹⁷

Tablo 5: Cumhuriyet Halk Partisi Gümüşhane Teşkilatı Görevlilerinin Kişisel Bilgileri (BCA, F.490.1.0.0/411.1729.1/1-66)

Adı-Soyadı	Doğum Yeri	Doğum Tarihi ¹⁸	En Son Bitirdiği Okul ve Mezuniyet Tarihi
Abdulhamid San (?)	Gümüşhane	1315 (1899/1900)	Gümüşhane Mektebi İdadisi, 1329 (1913/1914)
Ali Ayki (?)	Torul	1309 (1893/1894)	Yok. (Görevlinin verdiği cevap bu şekildedir).
Azmi Karaman	Kelkit	1327 (1911/1912)	İlk Numune Okulu, 1340 (1924)
Bekir Sıtkı Akkoyunlu	Bayburt	1297 (1883)	Bayburt Rüşdiyyesi, 1314 (1898/1899)

¹⁵ BCA, F.490.1.0.0/429.1777.2/1-6, 22.04.1944.

¹⁶ Bazı görevlilerin özellikle soyadlarının bazıları okunamadı veya çok zor okundu. Okunamayan soyadları tabloda soru işaretiyle gösterildi (Bakınız: Fazlı ?). Aynı şekilde zorlukla okunan fakat emin olunamayan Ayki ve Çubukşen soyadlarının yanına da birer soru işareti konuldu. Parti görevlileri arasında bulunan Abdülhamid isimli görevlinin soyadı okunmadığından San olabileceği düşünüldü. Celal isimli görevlinin 1939 yılında sicil belgesinde soyadını “Üçüncü” olarak ifade ettiği fakat 1940 yılındaki beyanını “Üçüncüoğlu” şeklinde değiştirdiği belirlendi. Aynı şekilde Ethem isimli görevli de soyadını 1942 yılına ait sicil belgesinde “Üçüncü” olarak gösterirken tarihi belli olmayan diğer belgede “Üçüncüoğlu” olarak yazmaktaydı. Her iki görevlinin soyadlarını yazarken kısaltma yaptıkları veya soyadında yasal bir değişiklik yaptıkları düşünülebilir.

¹⁷ Bu eser hakkında bir bilgi bulunmamakla beraber görevlinin birkaç dil bildiği dikkate alındığında bu kitabın bir çeviri olabileceği yönünde bir varsayımında bulunulabilir.

¹⁸ Doğum tarihleri Rumi takvim dikkate alınarak miladi takvime çevrildi.

			(3.sınıfa kadar okula gitti daha sonra özel eğitim aldı).
Celal Şahinöz	Torul	1324 (1908/1909)	Torul Rüşdiyyesi, 1340 (1924)
Celal Üçüncüoğlu	Torul	15 Temmuz 1309 (27 Temmuz 1893)	Torul Rüşdiyyesi, 1321 (1323) (1905-1908) Sorgu yargıçlığı diploması aldı, 3 Şubat 1337 (1921)
Etem Üçüncüoğlu	Torul	1311 (1895/1896)	Torul Rüşdiyyesi, 1323 (1324) (1907/1909)
Fahrettin Aydın	Kelkit	1318 (1902/1903)	Rüşdiyye, 1331 (1915/1916)
Faik Ataç	Gümüşhane	1312 (1896/1897)	Gümüşhane Rüşdiyyesi, 1324 (1908/1909)
Faik Küçük Er	Bayburt	1885	Bayburt Rüşdiyyesi (pekiyi derecesiyle mezun), 1898
Fazlı (?)	Gümüşhane	1318 (1902/1903)	Kayseri Sultanisi'ni 10.sınıfta terk etti.
Fethi Daltaban	Gümüşhane	1296 (1880/1881)	Gümüşhane Rüşdiyyesi, 1309 (1893/1894) Trabzon Askeri Rüşdiyyesi, 1311 (1895/1896)
Fikri Ataç	Gümüşhane	1295 (1879/1880)	Gümüşhane Rüşdiyyesi, 1306 (1308) (1890-1893)
Fikri Karabay	Gümüşhane	1305 (1889/1890)	Gümüşhane Rüşdiyyesi, 1317 (1901/1902)
Fikri Özdemir	Kelkit	1315 (1899/1900)	Kelkit Rüşdiyyesi (en iyi derece)
Hamit Cevdet Koca-türk	Gümüşhane	1320 (1904/1905)	İstanbul Sütlüce Numune Rüşdiyye Mektebi'ni 6.sınıfta terk etti, 1335 (1919)
Hamit San	Gümüşhane	1315 (1899/1900)	Gümüşhane Mülkiye İdadisi, 1330 (1914/1915)
Hasan Şahin	Kelkit	1309 (1893/1894)	Okulda Latin Alfabeti'ni öğrendi.
Hasan Turan	Kelkit	1324 (1908/1909)	İlkokul eğitimi aldı, 1343 (1927)
Hayrettin Şahin	Kelkit	1319 (1320) (1903-1905)	Kelkit Rüşdiyyesi 2. sınıf terk, 1331 (1332) (1915- 1917)
Hicabi Ataç	Gümüşhane	1324 (1326) (1908-1911)	Gümüşhane Ortaokulu, 1927
Hüseyin Eren	Gümüşhane	(?)	Gümüşhane Rüşdiyyesi, 1318 (1902/1903)
Hüseyin Hikmet Özden	Gümüşhane	1300 (1884/1885)	Gümüşhane Rüşdiyyesi
Hüseyin Soysal	Gümüşhane	1316 (1900/1901)	İlkokulu bitirdi.
Hüseyin Yücel	Gümüşhane	1308 (1892/1893)	İlkokulu bitirdi, 1318 (1902/1903)
İrfan Doğan	Kelkit	1318 (1320) (1902-1905)	Kelkit Rüşdiyyesi, 1331 (1915/1916)
Kâzım Köklü	Bayburt	1325 (1909/1910)	Bayburt Lisesi'ni 8.sınıfta terk etti, 1340 ¹⁹ (1924)
Lütfi Yüce	Gümüşhane	1292 (1876/1877)	Rüşdiyye, 1314 (1898/1899)
M. Salih Sağlamer	Trabzon	1326 (1910/1911)	Ortaokulu bitirdi.
Maşuk Baykan	Şiran	1285 (1869/1870)	İme Köyü Medresesi'nde eğitim aldı.
Mehmet Doğan	Şiran	1313 (1897/1898)	Rüşdiyyeyi bitirdi, 1327-1328 (1911-1913)
Mehmet Fahri Alp	Kars	1873	Rüşdiyyeyi bitirdi. Lise düzeyinde özel eğitim aldı.
Mehmet Köprülü	Bayburt	1318 (1902/1903)	Bayburt Rüşdiyyesi, 1330 (1914/1915)
Mehmet Özgül	Gümüşhane	1304 (1904/1905)	Rüşdiyyeyi bitirdi, 1318 (1902/1903)
Mehmet Refioğlu ²⁰	Gümüşhane	1324 (1908/1909)	Rüşdiyyeyi bitirdi, 1340 (1924)
Mevlüt Aksoy	Gümüşhane	1293 (1877/1878)	Rüşdiyyeyi bitirdi, 1309 (1893/1894)
Muhsin Ataç	Gümüşhane	1316 (1900/1901)	Nik(ğ)de Lisesi'ni 10.sınıfta terk etti, 1933
Mustafa Çubukşen (?)	Gümüşhane	1318 (1902/1903)	İdadiyi bitirdi.
Mustafa Doğan	Kelkit	1328 (1912/1913)	Kelkit İlkokulu, Gümüşhane Ortaokulu 1.sınıf terk, 1930
Mustafa Yeniçeri	Şiran	1305 (1889/1890)	Medrese eğitimi aldı.
Necati Akagün	Gümüşhane	1329 (1913/1914)	İstanbul Üniv. Hukuk Fak. Siyasi Tarih-İktisat, 1936
Necdet Gürpınar	Gümüşhane	1329 (1913/1914)	Gümüşhane Ortaokulu, 1931
Nurettin Köklü	Bayburt	1906	Bayburt Rüşdiyyesi, 1919
Sami ZARBUN ²¹	Gümüşhane	1320 (1904/1905)	Yüksek Ticaret Mektebi, İstanbul
Seydi Murathan	Kelkit	1325 (1909/1910)	Gümüşhane Ortaokulu'nu 2.sınıfta terk etti, 1926
Suri Karaman	Kelkit	1319 (1903/1904)	Kelkit Rüşdiyyesi, 1329 (1913/1914)
Süleyman Sırrı Daltaban	Gümüşhane	1312 (1896/1897)	İstanbul Vefa Sultanisi, 1330 (1914/1915)
Tevfik Bölen	Bayburt	1881	Latin Harfleri'yle okuyup yazabilmekte.
Tevfik Küçükömer	Torul	1312 (1896/1897)	Rüşdiyye mezunu.
Yusuf Baysan	Şiran	1317 (1901/1902)	Şiran Rüşdiyyesi, 1330 (1914/1915)

¹⁹ Okul kapatıldığı için ayrılmak zorunda kaldı.

²⁰ Daha önce soyadı "Yüce" iken "Refioğlu" olarak değiştirdi.

²¹ "ZARBUN" soyadını taşıyan 1939-1943 dönemi CHP Milletvekili Yusuf Ziya ZARBUN ve Demokrat Parti'nin 1950 yılı Gümüşhane Milletvekili Halit HULDI ZARBUN'la bir akrabalık ilişkisinin olup olmadığı tespit edilemedi.

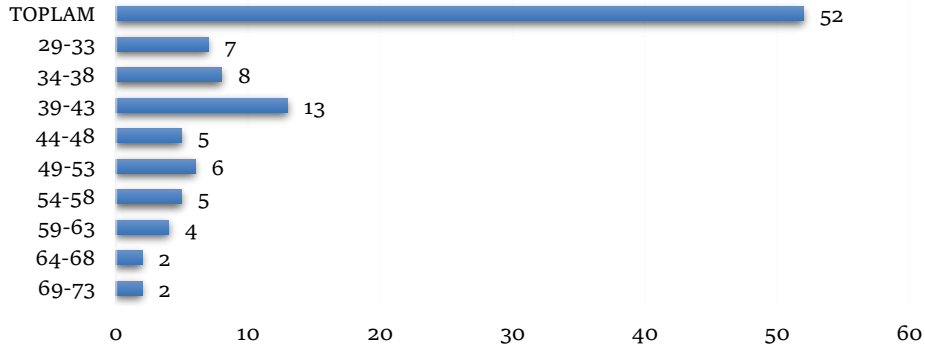
Ziya Çolak	Bayburt	1887	Rüşdiyye mezunu, 1318 (1902/1903)
Ziya Kutlutan	Gümüşhane	1303 (1887/1888)	Rüşdiyye mezunu, 1317 (1901/1902)
Züftü Aksoy	Torul	1321 (1905/1906)	Torul Rüşdiyyesi

Tablo 5’de yer alan toplam 53 görevlinin; 24’ü Gümüşhane Merkez; 10’u Kelkit, 7’i Bayburt; 6’ı Torul; 4’ü Şiran; 1’i Kars ve 1’i de Trabzon doğumluydu. 1927 yılı nüfus sayımı verilerine göre; Bayburt, Kelkit, Şiran ve Torul Gümüşhane ilinin ilçeleri olduğuna göre, görevlilerin %96,2’i Gümüşhane doğumluydu²². Bu oran içinde % 44,4’ü Gümüşhane Merkez, % 51,9’u da Gümüşhane ilinin ilçelerine aitti. Gümüşhane dışında doğumlu olan (% 3,7) iki görevliden biri Trabzon diğeri Kars doğumluydu ki bu iki şehir coğrafi açıdan Gümüşhane’ye komşu veya yakın illerdi. Sonuç olarak CHP yöneticileri yerel unsurları göz önünde tutarak Gümüşhane ili parti teşkilatlanmasında şehri ve bu şehirde yaşayanları iyi tanıyan kişileri belirleyerek görevlendirme yaptığı tespit edildi.

Tablo 6: 1942 Yılına Göre Görevlilerin Yaş Aralıkları²³ (Tablo 5’deki verilere göre hazırlandı)

Rumi Yıl	Miladi Yıl	Yaş Aralığı	Görevli Sayısı
1285-1289	1869-1873	69-73	2
1290-1294	1874-1878	64-68	2
1295-1299	1879-1883	59-63	4
1300-1304	1884-1888	54-58	5
1305-1309	1889-1893	49-53	6
1310-1314	1894-1898	44-48	5
1315-1319	1899-1903	39-43	13
1320-1324	1904-1908	34-38	8
1325-1329	1909-1913	29-33	7
Bilinmiyor			1
Toplam			53

Grafik 2: 1942 Yılına Göre Görevlilerin Yaş Aralıkları



Tablo 6’daki verilere göre hazırlandı fakat yaş aralığı bilinmeyen ifade değerlendirilmeden çıkarıldığı için toplam 52 görevli üzerinden grafik çizimi yapıldı.

²² 28 Teşrin-i Evvel 1927 Umumî Nüfus Tahriri Mufassal Neticeler, 1929: VIII.

²³ Görevliler sicil belgelerinde tarih belirtmedikleri için yaşları arşiv belgesinin tarihi olan 1942’ye göre belirlendi ve Tablo 6’da bu yaşlar dikkate alınarak oluşturuldu. Tabloda bir görevlinin yaşı bilinmediği için değerlendirme dışında tutuldu. Görevlilerden altısı doğum tarihlerini miladi takvime göre verirken, Celal Üçüncüoğlu doğum ve okul bitirme tarihlerini Rumi takvime göre vermekteydi. Bunun dışında diğer görevlilerin doğum tarihlerini hicri veya Rumi takvimden hangisine göre verdikleri belli değildi. Birden fazla sicil belgesi doldurmuş olan görevlilerin bazılarının doğum tarihlerinde bir-iki yıl oynama yaptıkları sicil belgelerinde görüldü. Bu durum görevlilerin doğum tarihlerini sicil belgesinin birinde hicri takvime göre diğeri Rumi takvime göre ibraz etmiş olduğu yönünde bir iddiada bulunulabilir. Tarihlerde ay ve gün belli olmadığı için Rumi takvimden miladi takvime yapılan tüm çevirmelerde iki yıl aralığı kullanıldı. Tablo 6 ve Grafik 2’deki Rumi yıllar miladi yıllara çevirirken tarih aralıklarındaki ilk yıllar kabul edildi. Çevirmeler Türk Tarih Kurumu’nun web sayfasındaki çevirme motoru dikkate alınarak yapıldı.

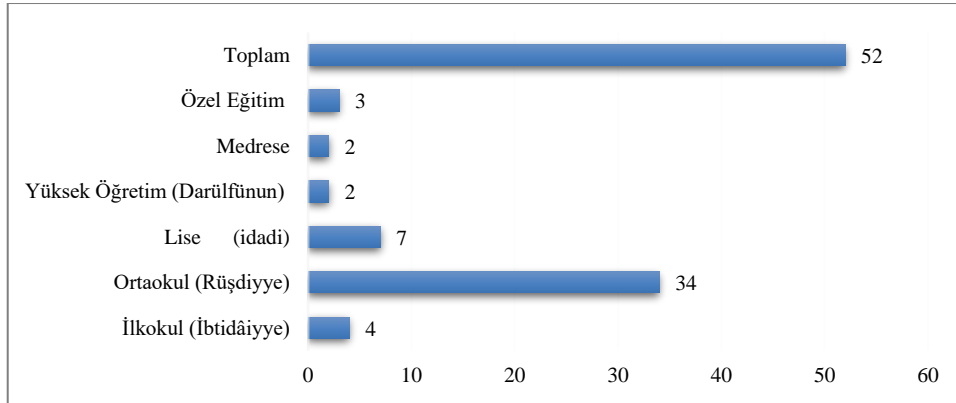
Görevlilerin doğum tarihleri 1868-1911 tarihleri arasında değişiklik göstermekteydi. Her iki tarihin de Rumi takvime göre verilmiş olduğu kabul edildiğinde; en genç ve en yaşlı görevli arasında 43 yaş fark olduğu anlaşılmaktadır. Görevlilerin yaşlarının bu dönemde 29-73 yaş aralığında olduğu ifade edilebilir. Tablo 6'a göre; görevlilerin %25'inin 39-43 aralığıyla ilk sırada yer aldığı görülürken, 29-43 aralığında genç ve aktif görevlilerin oranı % 53,8'di. 44-73 yaş aralığının % 46,2 olduğu dikkate alındığında; genç veya tecrübeli görevli oranlarının birbirine yakın olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5 ve 7 ve Grafik 3'deki verilerden 52 görevliden 8'inin (3'ü ibtidâiyye ve 5'i rüşdiyye) okulunu terk ettiği anlaşılmaktadır. Görevlilerin eğitim düzeyinde ilk sırayı rüşdiyye (ortaokul) almaktaydı (% 64,2). Ortaokul eğitimi alan toplam 35 görevliden 5'i eğitim gördüğü okulu bitiremedi ve ortaokulun çeşitli sınıflarında okulu bırakmak zorunda kaldı. Sicil belgesinde okuldan neden ayrıldıklarına dair bir ifade bulunmamaktadır.

Tablo 7: Görevlinin En Son Mezun Olduğu Veya Terk Ettiği Okul²⁴ (Tablo 5'deki verilere göre hazırlandı)

İlkokul (İb- tidâiyye)	Ortaokul (Rüşdiyye)	Lise (İdadi)	Yüksek Öğretim (Darülfünun)	Medrese	Özel Eğitim Okuma-Yazma Biliyor	Bilinmiyor ²⁵	Toplam
4	34	7	2	2	3	1	53

Grafik 3: Görevlilerin Eğitim Düzeyleri



Tablo 7'deki verilere göre hazırlandı.

Tablo 7 ve Grafik 3'deki verilere göre; 7 görevli idadiyi bitirdiğini veya terk ettiğini beyan etmekteydi. Bu görevlilerden 4'ü mezun ve 3'ü de terk konumundaydı. Gümüşhane ilinde idadi eğitimi alan 3 görevli vardı ki bunlardan 2'i mezundu ve 1'inin de okulu terk ettiği bilgisi bulunmaktaydı. Rumi takvime göre Abdulhamid San (?)-(1913-1914) ve Hamit San (1914-1915) isimli görevlilerin Gümüşhane Mülkiye İdadisi'nden mezun oldukları yönünde bir ibare bulunmaktaydı. Bununla beraber, Gümüşhane ve ilçelerinde XIX. yüzyılın başlarında bir idadi bulunduğu yönünde bir bilgiye ulaşamadı. Sadece 1909 yılında şehir merkezinde idadi kurulması yönünde bir çalışmanın yapıldığı fakat bu çalışmanın sonuçsuz kaldığı bilinmektedir²⁶.

²⁴ Görevliler Osmanlı Devleti'nin son dönemleriyle Cumhuriyet Dönemi'nin başlarında eğitimlerini tamamladıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle Osmanlı dönemi eğitim kurumları olan ibtidâiyye rüşdiyye, idadi, sultaniye ve medrese ilgili tablolarda ve metinde görevlilerin beyanları esas alınarak yazıldı.

²⁵ Görevlilerden Ali Ayki (?)'nin gelişigüzel bir şekilde doldurulmuş olduğu anlaşılan sicil belgesinde okuma-yazma bilip bilmediği konusunda net bir bilgi vermediği için eğitim durumu Tablo 7'de bilinmiyor sütununda gösterildi.

²⁶ Saylan, 2014:180

Kâzım Köklü, Bayburt Lisesi'nin 1924 yılında kapatılması üzerine 8.sınıfta iken okuldan ayrılmak zorunda kaldığını ifade etmekteydi²⁷. Bu ifadeye rağmen Cumhuriyet Dönemi 1923-1932 Maarif Salnamesi verilerinde Gümüşhane'de lise olduğuna dair bir bilgi tespit edilemedi²⁸.

1.3. Mesleki Bilgiler

Görevlinin; “*Mesleği, Devlet Teşkilatında Bulunduğu Görevler ve Bu Görevlerinden Ayrılış Sebepleri*”, sorularıyla belgenin içeriğinde doğrudan yer almayan fakat görevlinin sağ alt köşede beyan ettiği “*Halen Bulunduğu Görev*” sorusuna verilen cevaplar Tablo 8’i oluşturmaktadır.

Tablo 8: CHP Gümüşhane Parti Teşkilatında Görevli Bulunanlarla İlgili Mesleki Bilgiler
(BCA, F.490.1.0.0/411.1729.1/1-66)

Parti Görevlisinin;			
Adı-Soyadı	Mesleği	Halen Bulunduğu Görev ve Sicil Belgesi Onay Tarihi	Devlet Teşkilatında Bulunduğu Görevler ve Bu Görevlerden Ayrılış Sebepleri
Abdulhamid San (?)	Ticaret	CHP Gümüşhane İl Yönetim Kurulu Azası, (?)	?
Ali Ayki (?)	Ticaret	?	Devlet görevi yok.
Azmi Karaman	Ticaret	CHP Kelkit İlçe Başkanı, (?)	Devlet görevi yok.
Bekir Sıtkı Akkoyunlu	Ticaret, Ziraat	CHP Bayburt İlçe Başkanı, 27.4.1940 CHP Bayburt İlçe Başkanı, 6.2.1939, (?)	?
Celal Şahinöz	Ziraat, Ticaret	CHP Torul İlçe Başkanı, 9.6.1942, (?)	Devlet görevi yok.
Celal Üçüncüoğlu	Belediye Başkanı, Ticaret, Ziraat	CHP Torul Belediye Başkanı, (?) CHP Torul İlçe Başkanı, 20.4.1940 CHP Torul İlçe Başkanı, 6.2.1939, 1944	Torul Maliye Sandık Eminliği, Daimi Encümen Azalığı ve Mahkeme Azalığı. Torul Bidayet Mahkemesi Azalığı, Gümüşhane Sorgu Yargıçlığı. Milletvekili olmak için istifa ederek görevinden ayrıldı. 1341 (1925) yılında Şiran Sorgu Yargıçlığı'na tayin oldu fakat göreve gitmeyince istifa etmiş sayıldı.
Etem Üçüncüoğlu	Arzuhalci, Ziraat	(?) 25.12.1942, 1945	Torul Sorgu Yargıçlığı Kâtipliği ve Torul Belediye Başkanlığı yaptı. CHP Torul İlçe Meclis Yönetim Kurulu Azası seçildiği için belediyedeki görevinden ayrıldı.
Fahrettin Aydın	Ziraat	CHP Gümüşhane İl Yönetim Kurulu Azası (?)	Belediye ve maliye tahsildarlıkları yaptı. İstifa etti.
Faik Ataç	Müteahhit	CHP Gümüşhane Merkez İlçesi Başkanı, (1945)	İnhisarlar Takip Memuru olarak görev yaptı. 1941 yılında istifa etti.
Faik Küçük Er	Ticaret, Ziraat	Aza, (?)	Zabit kâtipliği yaptı. Sorgu yargıçlığı görevinden istifa etti.
Fazlı (?)	Ticaret	(?), 15.10.1935	Devlet görevi yok.
Fethi Daltaban	Emekli Öğretmen-Gümüşhane Halkevi Kütüphane Memuru	CHP Gümüşhane Merkez İlçesi Başkanı, 21.2.1941	Gümüşhane Merkez İlçesi Maliye Tahsildarlığı, Merkez İlçesi Yevmiye Kitabeti ve Kâtiplik Refikliği, Gümüşhane Terk Temettü Kitabeti, Gümüşhane Nümune Rüşdiyyesi ve İdadisi Seyyar Resim ve El İşleri Muallimliği, Gümüşhane Tahrirat Kalemi 2.ve 1.Muacvitliği, CHP Gümüşhane Meclis Yönetim Kurulu Başkanlığı, Kelkit İlçesi Köse Nahiye Müdürlüğü,

²⁷ Bu dönemde Bayburt'ta bir idadi olduğuna dair de bir belgeye ulaşılamadı fakat bu dönemde ilçede bir rüşdiyye olduğu görevlilerin beyanları da dikkate alındığında muhtemel gözükmekteydi. Bununla beraber, Kazım Köklü'nün ifadesi esas alınarak kendisi idadi grubu içinde değerlendirildi.

²⁸ *Maârif 1923-1932 İstatistikleri*, 1933: 50-54.

			Gümüşhane Sanayi Mektebi Müdür-lüğü, Gümüşhane İl Matbaası ve Gümüşeli Gazetesi Müdürlüğü görevlerinde bulundu.
Fikri Ataç	Müteahhit	CHP Gümüşhane İl Başkanı, 29.1.1941;11.10.1935	Belediye azalığı yaptı.
Fikri Karabay	Ticaret	(?), 11.11.1935	Devlet görevi yok.
Fikri Özdemir	Gümüşhane İl Yönetim Kurulu Kelkit Azası	(?), 13.8.1935	Kelkit Orman Muamelat Memurluğu
Hamit Cevdet Kocaturk	Manifatura Tu-hafiye Ticareti	CHP Gümüşhane İl Yönetim Ku-rulu Azası (?)	Devlet görevi yok.
Hamit San	Ticaret	CHP Gümüşhane İl Yönetim Ku-rulu Azası, (3.3.1939)	Sadece askerlik yaptı.
Hasan Şahin	Ziraat	(?), 13.8.1939	Devlet görevi yok.
Hasan Turan	Ticaret	CHP Kelkit İlçe Başkanı, (1945)	Belediye encümen azası
Hayrettin Şahin	Ticaret	CHP Kelkit İlçe Yönetim Kurulu Azası, 22.6.1940 CHP Kelkit İlçe Başkanı, 3.3.1939, (?), 13.8.1935	Belediye ve meclis azalıkları
Hicabi Ataç	Ziraat, Meclis Umumi Azası, Gümüşhane İl Yönetim Kurulu Azası	(?) 21.2.1939 6.7.1940 5.2.1941	Meclis azalığı
Hüseyin Eren	Ziraat	CHP Gümüşhane İl Başkanı, (?)	Gümüşhane Belediye Muhasipliği (Bu görevinden daha sonra istifa etti).
Hüseyin Hikmet Özden	Avukat	CHP Gümüşhane İl Yönetim Ku-rulu Azası, (?)	Zabit kitabetinden başlayarak sorgu yargıçlığı ve hâkimlik yaptı. Giresun mahkeme azalığı görevinde bulundu ve bu görevinden 21.1.1941'de istifa etti.
Hüseyin Soysal	Ticaret, Müteahhit	CHP Gümüşhane İl Başkanı (?)	Devlet görevi yok.
Hüseyin Yücel	Müteahhit	CHP Gümüşhane İl Yönetim Ku-rulu Azası, (?)	Devlet görevi yok.
İrfan Doğan	Ticaret	CHP Kelkit İlçe Başkanı, 15.6.1942	Kelkit Adliye Mahkemesi Zabıt Kâtip-liği, Kelkit Belediye Başkanlığı, 1944. Her iki görevden de çeşitli nedenler-den dolayı istifa etti.
Kâzım Köklü	Bayburt Bele-diye Başkanı	CHP Bayburt İlçe Başkanı ve Be-lediye Başkanı, (1945)	Bayburt Noterliği, mahkeme zabıt kâtipliği, Bayburt Belediye Başkanı
Lütfi Yüce	Adliye Çalışanı, Emekli Hâkim	CHP Gümüşhane Merkez İlçe Başkanı, 21.1.1941	Mahkeme baş kitabetleri, azalık, sorgu yargıçlığı, aza mülazımlığı, müddei umumi, sulh hâkimliği. Asliye Mahkemesi Hâkimliği görevin-den emekli oldu.
M. Salih Sağlamer	Ticaret	CHP Gümüşhane Merkez İlçe Başkanı, 5.2.1948	?
Maşuk Baykan	Ziraat	CHP Şiran İlçe Başkanı, 3.3.1939	Meclis yönetim azalığı (ikâmet deği-şikliği nedeniyle ayrıldı), mahkeme azalığı (azalığın tasfiye edilmesi üze-rine ayrıldı), Şiran Belediye Başkanı (istifa).
Mehmet Doğan	Ticaret, Ziraat	CHP Şiran İlçe Başkanı, 24.11.1946	Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Şiran İlçesi Mahkeme Mukayyitliği ve Zabıt Kâtipliği, Şiran, Kelkit ilçeleriyle Trabzon İli Merkez İlçesi Orman Mu-amelat Memurluğu yaptı.

Mehmet Fahri Alp	Ticaret, Ziraat	Aza, (?)	Belediye kâtip ve azalığı, maliye mu- kayyit ve sandık emniyeti, meclis umumi azalığı, ticaret odası başkan- lığı, meclis azalığı yaptı. Emekli oldu.
Mehmet Köprülü	Genel Meclis Azası	CHP Gümüşhane İl Yönetim Ku- rulu Azası, (?)	Devlet görevi yok.
Mehmet Özgül	Ticaret	CHP Gümüşhane İl Yönetim Ku- rulu Azası, 16.10.1935	CHP Gümüşhane İl Yönetim Kurulu Azası
Mehmet Refioğlu	Ticaret	CHP Gümüşhane İl Yönetim Ku- rulu Azası, 30.1.1941	Devlet görevi yok. Gümüşhane Bele- diye Başkanı, 1949 ²⁹ .
Mevlüt Aksoy	Emekli Özel Mu- hasebe Müdürü	CHP Gümüşhane İl Yönetim Ku- rulu Azası, (?)	Özel muhasebe müdürlüğünden emekli oldu.
Muhsin Ataç	Ticaret	(?), 11.10.1935	Devlet görevi yok.
Mustafa Çubukşen (?)	Müteahhit	CHP Gümüşhane İl Yönetim Ku- rulu Azası, 4.2.1941	Muhasebe memurluğu yaptı. İstifa ederek görevinden ayrıldı.
Mustafa Doğan	Ticaret	(?), 13.8.1935	Devlet görevi yok.
Mustafa Yeniçeri	Ziraat	CHP Şiran İlçe Başkanı	Belediye kurulunda görevliydi. Görev süresi dolunca görevinden ayrıldı.
Necati Akagün	Avukat	CHP Gümüşhane İl Yönetim Ku- rulu Azası, (?)	Asliye hâkimliği ve müdde-i umumi- lik. Avukatlık yapmak için görevin- den ayrıldı.
Necdet Gürpınar	Gümüşhane Bele- diye Muhasebecisi	CHP Gümüşhane Merkez İlçe Başkanı, (?)	Devlet görevi yok.
Nurettin Köklü	Tuhafiyeci	Aza, (?)	Belediye kâtipliği ve veznedarlığı (tasfiye nedeniyle ayrıldı).
Sami Zarbun	Ticaret, Müteahhit	CHP Gümüşhane İl Yönetim Ku- rulu Azası, (?)	Fahri olarak ticaret ve tayyare ku- rumu başkanlıklarında bulundu.
Seydi Murathan	Manifatura Ti- careti	CHP Kelkit İlçe Başkanı, (?)	Devlet görevi yok.
Suri Karaman	Ticaret	(?), 13.8.1935	Devlet görevi yok.
Süleyman Sırrı Dalta- ban	Umumi Meclis Azası	(?) 1.7.1935	İhtiyat zabiti (1339 (1923) yılında terhis), meclis idare azalığı, belediye azalığı, Merkez Belediye Başkanlığı ³⁰ ve ticaret odası başkanlığı yaptı.
Tevfik Bölen	Ticaret, Ziraat	Aza, (?)	Belediye ve ticaret odası azalıkları Belediye azalığı (devam ediyor)
Tevfik Küçükömer	Diş Doktoru	CHP Gümüşhane İl Yönetim Ku- rulu Azası, (?)	1930 yılından beri genel meclis azası
Yusuf Baysan	Ziraat	CHP Şiran İlçe Başkanı, 13.2.1942, 1945.	Şiran ve Erbaa Mal Müdürlüğü, Şiran Maliye Sandık Emniyeti, Torul, Bayburt Mal Müdürlüğü Vekâleti, Şiran Varidat Memurluğu, (1931 yılında istifa ederek ayrıldı).
Ziya Çolak	Ticaret	Aza, (?)	9.Kafkas Fırkası Hücum Taburu Kâtibi, Bayburt Hastanesi Kâtipliği, ihtiyat zabiti. İstiklal Madalyası var.
Ziya Kutlutan	Ziraat, Ticaret	CHP Gümüşhane İl Yönetim Ku- rulu Azası, (?)	Devlet görevi yok.
Züftü Aksoy	Ticaret	(?)	Devlet görevi yok.

Tablo 8'deki veriler görevlinin sicil belgesini doldurduğu tarihte parti içinde yürüttüğü görevleriyle geçmişte devlet hizmetinde bulunduğu görevleri karşılaştırmayı amaçlamaktadır³¹. Bununla birlikte 18 görevlinin geçmişte bir devlet görevinde bulunmadığı belirlendi. Bir görevli beyanda bulunmadığı için bu bölüme soru işareti konuldu. Tablo görevlilerin beyanları doğrultusunda hazırlandı. Göreve başlama tarihleri dikkate alındı. Görevlilerin; “*belediye ve*

²⁹ BCA, F.30.11.1.0/208.29.18/3, 28.09.1949.

³⁰ BCA, F.30.11.1.0/116.34.11/3, 08.10.1937.

³¹ Birden fazla sicil belgesi dolduranların o tarihte ifade ettikleri görevleri tabloda ayrı ayrı verildi. Tablo 4'de görevlilerin partideki geçmiş tüm görevleri verilirken bu tabloda yalnızca son yaptığı görev alındı.

umumi meclis azalığı, tahsildarlık, zabıt kâtipliği ve sandık emînliği” gibi birçok farklı memurluk görevlerinde bulunduğu tespit edildi.

Tablo 9: Görevlilerin Meslek Sorusuna Verdikleri Cevaplar

Meslek Adı	Görevli Sayısı	Meslek Adı	Görevli Sayısı
Ticaret	29	Hâkim	1
Ziraat	16	Emekli Öğretmen	1
Müteahhit	6	Dişçi	1
Meclis Azası vb.	4	Halkevi Kütüphane Memuru	1
Belediye Başkanı	2	Arzuhalci	1
Avukat	2	Toplam	66
Muhasebeci	2		

Sicil belgelerinde görevlilerin birden fazla meslek ifade ettikleri görülmektedir. İfade edilen 12 farklı meslek, görevliler tarafından toplamda 66 defa zikredilmekteydi. Tablo 9’a göre; görevlilerin meslekleri arasında ilk sırayı ticaret almaktaydı. 29 görevli meslek sorusunu ticaret olarak cevaplandırmaktaydı. Hamit Cevdet Kocatürk, Nurettin Köklü ve Seydi Murathan “*tuhafiyeye ticareti*” yaptıklarını ayrıca belirtmekteydi. Sekiz görevli ticaretin yanında ziraat de yaptığını bildirmekteydi. Ziraat yaptığını ifade eden 16 kişiden sadece altısı gerçekten bu mesleği yapmaktaydı. Diğerleri ziraatı ticaret ve müteahhitlik işleriyle birlikte yapmaktaydı. Maşuk Baykan ve Mustafa Yeniçeri tarımsal faaliyetlerini “*rençber*” olarak nitelendirmekteydiler. Bu iki mesleği altı kişiyle “*müteahhitlik*” takip etmekteydi. Müteahhitlik yaptığını bildiren kişilerden biri ayrıca ticaret yaptığını da ifade etmekteydi. Meclis veya İl Genel Kurul Azalığı yapan 4 kişi vardı. Ayrıca iki muhasebeci, iki avukat ve iki belediye başkanı (Kâzım Köklü (Bayburt) ve Celal Üçüncüoğlu) bulunmaktaydı. Sayıları birer tane olan görevliler; emekli hâkim, arzuhalci, emekli öğretmen ve dişçiydi. Emekli öğretmen olan Fethi Daltaban aynı zamanda Gümüşhane Halkevi Kütüphane Memurluğu görevini de yürütmekteydi. Meslek gruplarından anlaşıldığı kadarıyla parti teşkilatında ticaretle uğraşanlar %54,7 oranlarıyla tüm meslek gruplarının yarısından fazlasını oluşturmaktaydı.

CHP merkezi yönetimi uluslaşma sürecini tamamlayarak bireyin devletle bütünleşmesini sağlamak istiyordu. Bununla birlikte, ülkenin sosyo ekonomik duruma buna uygun değildi. Bu nedenle parti yönetimi bölge üzerindeki denetimini ve nüfuzunu artırmak için ağa, şeyh, çiftçi ve tüccar gibi bölgenin ileri gelenleri ve eşrafıyla işbirliği yapma ihtiyacı duymaktaydı. Gümüşhane ilinde toprağa dayalı feodal bir yapı veya dini unsurlara dayalı aşiretlenme olgusu gözükmemekteydi. Bu nedenle CHP yönetimi Gümüşhane ilindeki tüccar ve çiftçilerin oluşturduğu yerel seçkinler aracılığıyla bölge üzerindeki kontrolünü sağlamlaştırmayı ve partinin çıkarlarını korumayı hedeflemekteydi. Partinin il ve ilçe yönetim kurullarında yer alan tüccar veya çiftçiler bir taraftan sadece geçimini karşılamak için tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde bulunan köylüye bir anlamda hamilik yaparken diğer taraftan da merkezi yönetimin çok da tasvip etmemesine karşın köylünün devletle olan ilişkisinde aracı rol üstlenmekteydi³². Bölgede ticareti faaliyetlerle uğraştıklarını ifade edenlerin aslında ilçe ve ilçede dükkânları olan esnaf olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ilin ekonomisine bu aktörler yön vermekteydi. Söz konusu aktörlerin dönemin iktidar partisi içinde yer almaları kendi ekonomik çıkarlarını koruduğu gibi bölge halkı üzerindeki saygınlıklarını da artırmaktaydı. Merkezi yönetim aracı rolü üstlenecek olanların kurtuluş mücadelesinde milli müdafaa teşkilatlarında görev almış, yararlılık göstermiş olmalarının yanında özellikle partiye olan bağlılıklarını dikkate almaktaydı.

CHP özellikle Çok Partili Siyasi Hayata geçiş sürecine kadar devlet parti bütünleşmesini etkin bir şekilde uyguladı. Bu anlayışın kırsal alanlara yansımaları parti ve devletin eş anlamlı olarak görülmesine neden oldu. Bu bağlamda parti için görevde bulunmak devlet hizmetinde olmakla eşdeğer bir anlam taşımaktaydı. Görevinden emekli olan, görev süresi dolan ve bölgede devlet kurumlarının yeniden yapılandırılması sonucu kadrosunu kaybeden devlet memurları açıkta

32 Ayata, 2010: 28.

kalmamak için CHP Gümüşhane il ve ilçe teşkilatlarını bir kurtuluş olarak görüyordu. Görevlerinden ayrılık nedenlerini de özellikle kendi istekleriyle olduğunun altını çizerek herhangi bir disiplin suçu nedeniyle ayrılmadıklarını vurgulamak istiyorlardı. Neticede parti yöneticilerinin de yönlendirmesiyle dokuz görevli görevlerinden istifa ederek CHP teşkilatına katıldı.

Görevlilerin halen buldukları görevleri sorusuna 18 görevli; “*aza veya il-ilçe idare kurulu azası*” şeklinde cevap vermektedir³³. Görevlilerden altısı çeşitli tarihlerde belediye başkanlığı görevinde bulundu: Celal Üçüncüoğlu (?), Kazım Köklü Bayburt Belediye Başkanı, Maşuk Baykan Şiran Belediye Başkanı, Etem Üçüncüoğlu Torul Belediye Başkanı, İrfan Doğan Kelkit Belediye Başkanı ve Muhsin Ataç Gümüşhane Belediye Başkanı.

Arşiv belgelerinde isimleri belirlenen Gümüşhane CHP parti teşkilatındaki görevlilerin il ve ilçe başkanları dâhil hiçbiri Gümüşhane milletvekili veya aday olma onuruna ulaşamadı. Bununla birlikte, Gümüşhane milletvekillerinden Hasan Fehmi Ataç, Mehmet Şükrü Üçüncü (Oğlu), Veysel Rıza ZARBUN, Yusuf Ziya ZARBUN ve aday aday gösterilen H. Basri Yüce'nin³⁴ CHP'nin Gümüşhane teşkilatı içinde akrabalık bağı olduğu düşünülebilir. Özellikle Osmanlı Meclis-i Mebusan'da II. ve III. Dönem Gümüşhane Mebusu olarak görev alan, 1923-1950 arasında toplam sekiz yasama dönemi Gümüşhane Milletvekili seçilen ve TBMM'nin çeşitli kademelerinde görev alan Hasan Fehmi Ataç dikkat çekmekteydi. Hasan Fehmi Ataç'la aynı soyadını taşıyan görevliler şunlardı: Faik Ataç, Fikri Ataç, Hicabi Ataç, Muhsin Ataç. Gümüşhane ilindeki “*Aksoy, Ataç, Daltaban, Doğan, Karaman, Köklü, Şahin, Üçüncü (Oğlu), Yüce ve ZARBUN*” ailelerinin şehrin ekonomik ve siyasi faaliyetlerine önemli ölçüde yön verdiği anlaşılmaktadır. Söz konusu ailelerin bölgede etkin çalışmaları merkezi yönetim tarafından takdir edilmiş olmalı ki 1930 yılında Trabzon-Erzurum yolunun 170 Km olan Gümüşhane kısmına ilin bütçesi yetmediğinden 25.000 liralık ek bir kaynak oluşturuldu³⁵.

Gümüşhane doğumlu olan birçok aday Gümüşhane milletvekili olmayı başardı. Ayrıca parti genel merkezi Gümüşhane doğumlu olmayan Ali Fethi Okyar (Pirlepe), Edip Servet Tör (Edirne), Mehmet Şevket Erdoğan (Çerkeş), Mustafa Recai Güreli (Manastır) ve Cabir Samih Selek'i (İstanbul) aday olarak göstererek Meclis'e girmelerini sağladı³⁶.

1.4. İstiklal Harbi Dönemi, Askerlik ve Çeşitli Düşünceler

Tablo 10'daki bilgilere göre; 14 görevli yaşlarının küçük olması, öğrenci olmaları veya memurluk görevinde bulunmalarından dolayı İstiklal Harbi'nde yer alamadıklarını bildirmekteydiler. Bazı görevliler de İstiklal Harbi sırasında askerlik görevlerini yapmaktaydı: Sami (mülazım-ı sani), Abdülhamid Som (yedek subay), Mehmet Doğan (yazıcı çavuşu), Fazlı (?) (jandarma); Muhsin Ataç (er) ve Mustafa Yeniçeri (er). Bekir Sıtkı Akkoyunlu, Etem Üçüncüoğlu, Faik Ataç, Faik Küçük Er, Fikri Özdemir, Hasan Şahin, Tevfik Bölen, Yusuf Baysan, Mehmet Fahri Alp ve Ziya Kutlutan'ın ifadelerinden hareketle İstiklal Harbi'nde büyük yararlıklar gösterdikleri ifade edilebilir.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde askere alım sisteminde uygulanan “*bedeli nakti*”³⁷ vermek usulüne göre askeri yükümlülükleri bulunanlar görevlerini ikâmetlerine en yakın askeri birlikte üç ay gibi kısa bir sürede tamamlamaktaydı. Bu haktan yararlanabilmek için “*Ehli Servet Mazbatası*” adı verilen zenginlik belgesinin ibraz edilmesi gerekmekteydi. Bu bedeli temin

33 Birden fazla sicil belgesi doldurup farklı cevap verenlerin bilgileri de Tablo 8'de verildi. Görevinin içeriği ve tarihi hakkında bilgi vermeyenler de soru işaretleriyle gösterildi.

34 BCA, F.490.1.0.0/301.1219.2/5, ?

35 BCA, F.30.18.1.2/14.65.10/1, 08.10.1930.

36 TBMM Albümü 1920-2010 1.Cilt 1920-1950, 150, 395.

37 “1886'da... Askerlik çağına girmiş olanların muvazzaf askerlik hizmetinden istisna edilmek yahut muvazzaflık hizmetini kısaltmak için belirli nisbette para vermesi kararlaştırıldı ve buna “bedel-i nakdi” dendi. Ayrıca bedel-i nakdi, şahsen yol yapmak mükellefiyeti olanların bu yükümlülüğe karşı verdikleri para anlamına da gelirdi. Bedel uygulaması günümüzde de “bedelli askerlik” adı altında varlığını sürdürmüştür.” Emecen, 1992: 301.

edebilmek için taşınmaz malların satışı yasaktı³⁸. Bu uygulamada amaçlanan üretimin ve ticari faaliyetlerin devamlılığın sağlanmasıydı. Görevlilerden 23 kişi (%43,4) askerliğini “bedeli nakti” vermek suretiyle yaptığını ifade etmekteydi. Bu kişilerden 16’sının (%69,6) mesleği çiftçilik veya ticaretti. Diğerleri öğretmen, avukat, belediye başkanı, hakim, muhasebeci, müteahhit ve meclis üyesiydi. Görevlilerin neredeyse yarısının üst düzey gelir grubuna dâhil olduğu dikkate alındığında CHP merkezi yönetiminin bölgede köklü ve güçlü ailelerin üyelerini parti çalışmalarında değerlendirmek istediği fikri ön plana çıkmaktaydı. Maddi imkânları iyi olan bu görevlilerin hiçbiri devlet görevlerini fahri olarak yaptıklarını ifade etmemekteydi. Bununla birlikte, CHP Gümüşhane İl Başkanlığı’nda kâtiplik görevinde bulunan Fahri Ataç birtakım devlet görevlerini ücret almadan gönüllü olarak yaptığını belirtmekteydi³⁹. Üstelik Fahri Ataç’ın maddi durumu iyi değildi. Askerlik süresini kısaltan görevliler parti teşkilatı çalışmalarında daha çok görev alabildiler. Bununla beraber, Mehmet Doğan’ın askerliğini dokuz yıl yaptığının tespit edilmesi bu duruma tezat bir durum içermekteydi.

Osmanlı yönetimi üretimin devamlılığı yanında yetişmiş elemanlarını da değerlendirme eğilimindeydi. Bu nedenle görevlilerin bir kısmı askerliklerini yedek subay, hâkim, memur, yazıcı ve öğretmen olarak yaptı. Mehmet Doğan’ın yetim çocuklara öğretmenlik yapması dikkate değer görünmekteydi. İstiklal Savaşı süresince bazı görevliler çocukluk yaşında oldukları için savaşa katılmadıklarını bildirmekteydi. Diğer taraftan askerliklerini savaşa eş zamanlı olarak yapan görevliler de bulunmaktaydı.

Tablo 10: Parti Görevlilerinin İstiklal Savaşı’nda ve Askerlik Dönemindeki Hizmetleri
(BCA, F.490.1.0.0/411.1729.1/1-66)

Adı-Soyadı	İstiklal Savaşı’nda Nerede ve Hangi Görevlerde Bulundu?	Askerlik Hizmetini Nerede ve Nasıl Yaptı?
Abdulhamid San (?)	İstiklal Savaşı Doğu Cephesi’nde	İstiklal Savaşı Doğu Cephesi’nde yedek subay
Ali Ayki (?)	?	1914/1915, Erzurum (?)
Azmi Karaman	İstiklal Savaşı’nda çocuk yaşta olduğu için savaşa katılmadı.	8.Piyade Alayı Levazımında yazıcı eri
Bekir Sıtkı Akkoyunlu	Bayburt Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti İdare Kurulu’nda aza olarak yer aldı. Doğu Cephesi’nde Ermenilere karşı mücadele etti.	Bedeli nakdi olarak Erzincan’da 8.Nişancı Taburu’nda
Celal Şahinöz	?	1931 yılında Trabzon’da 8.Alay 1.Taburda bedeli nakdi
Celal Üçüncüoğlu	Gümüşhane Sorgu Yargıçlığı	Birinci Dünya Savaşı’nda Kafkas Cephesi’nde Gümüşhane’de 50.Alayın Metroliyoç Bölüğü’nde ve Trabzon’da Depo Taburu’nda öğretmen olarak yaptı.
Etem Üçüncüoğlu	1916-1921 döneminde Pontus Rum Teşkilatı’na karşı mücadelede görev aldı.	Gümüşhane Jandarma Taburu
Fahrettin Aydın	Kelkit ve Şiran’a cephan nakliyatı yaptı.	Gümüşhane Askerlik Şubesi’nde muamelat yazıcısı olarak görev yaptı.
Faik Ataç	Jandarma talim komutanı olup İstiklal Mücadelesi’ne katıldı. Rum çetelerine karşı mücadele etti.	Jandarma çavuşu olarak Köse ilçesinde görev aldı.
Faik Küçük Er	İstiklal Savaşı Doğu Cephesi’nde	Bedeli nakdi vermek suretiyle yaptı.
Fazlı (?)	Gümüşhane Jandarma Taburu’nda	Gümüşhane Jandarma Taburu’nda
Fethi Daltaban	Gümüşhane Tahrirat Kalemi Yazıcılığı	Bedeli nakdini vermek suretiyle 3 aylık askerlik hizmetini 1905/1906 tarihinde Gümüşhane’de bulunan askeri alay muhafazasında memur olarak yaptı.
Fikri Ataç	Gümüşhane’deydi. Yaşı küçük olduğu için mücadelede yer almadı.	Bedeli nakdi olarak yaptı. Birinci Dünya Savaşı’nda Doğu Cephesi’nde
Fikri Karabay	İstiklal Savaşı’nda Doğu Cephesi’nde	Birinci Dünya Savaşı’nda Kafkas Cephesi’nde

³⁸ Özgün, 2017: 57.

³⁹ Müteahhitlik yapan ve aynı zamanda ticari faaliyetlerde bulunan Sami Zarbun ve çiftçilik yapan Maşuk Baykan’da ücret almadan gönüllü olarak bazı devlet görevlerinde bulundular fakat askerliklerini bedeli nakdi olarak yapmadılar.

Fikri Özdemir	Erzincan Mevki Komutanlığı	Sarıkamış'ta yazıcı çavuşluğu yaptı.
Hamit Cevdet Kocaturk	İstanbul'da öğrenciydi. Daha sonra ticaret yaptı.	İstanbul'da Taşkışla Beşinci Alayda bedeli nakdi olarak yaptı.
Hamit San	İstiklal Savaşı'nın başlangıcından sonuna kadar Doğu Cephesi'nde mülazımı sani olarak bulundu.	Doğu Cephesi'nde Müstakil Kafkas Fırkası'nda bedeli nakdi. Kars mevki Müstahkem 3.Alay 1.Bölük Kumandan Vekâletliği
Hasan Şahin	Nakliye kollarında bulundu.	Bayburt-Kelkit arası Nakliye Kol Taburu'nda yaptı.
Hasan Turan	Bulunmadı	Bedeli nakdi olarak Erzincan 7.Piyade Alayı
Hayrettin Şahin	Çocukluk çağındaydı. Babasının yanında Kelkit'te bulunuyordu.	Bedeli nakdi olarak Erzincan 11.Piyade Alayında
Hicabi Ataç	Bulunmadı	Bedeli nakit olarak Bayburt 7.Piyade Alayı'nda yaptı.
Hüseyin Eren	1920 yılında Gümüşhane Şubesi'nde	Gümüşhane Jandarma Taburu Erkân Bölüğü'nde yaptı.
Hüseyin Hikmet Özden	Gümüşhane iline bağlı Torul İlçesi Müdde-i Umumiliğinde ve Şiran İlçesi Bidayet Hâkimliği'nde bulundu.	Bedeli nakdi vermek suretiyle yaptı.
Hüseyin Soysal	İstiklal Savaşı'nın başlangıcından itibaren harbe katıldı. Birinci Ordu görevlisi olarak İzmir'e gitti.	Erzincan, Ankara, İzmir, İstanbul'da yaptı.
Hüseyin Yücel	?	Birinci Dünya Savaşı'nda Sarıkamış'ta piyade
İrfan Doğan	Yaşının küçük olması nedeniyle İstiklal Savaşı'nda yer almadı.	Trabzon 8.Piyade Alayı'nda bedeli nakdi vermek suretiyle yaptı.
Kâzım Köklü	Yok	Bedeli nakdi olarak Bayburt Piyade Alayı'nda yaptı.
Lütfi Yüce	Dersim'in Nizamiye İlçesi'nde Sulh Hâkimi idi.	Bedeli nakdi vermek suretiyle yaptı.
M. Salih Sağlamer	Yok	Trabzon 8.Piyade Alayı Yazıcı olarak yaptı.
Maşuk Baykan	Mahkeme azalığı yaptığından fiilen bir görevde bulunamadı. Yalnız Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne aza oldu.	1893-1899 döneminde askerlik hizmetini yaptı. İstiklal Savaşı'nda Tekâlif-i Harbiye ve Mübaya (satın alma) komisyonlarında bulundu.
Mehmet Doğan	Doğu Cephesi'nde 9.K.Erkânı Harbiye 1.Şubede yazıcı çavuşu	Yazıcı olarak Şiran, Mesudiye, Kolyahisar, Alucra, Erbaa askerlik şubeleriyle; 9.K.Erkânı Harbiye 1.Şubede yazı çavuşu, 9.K.sanayi takımlarında yetim çocuklara öğretmenlik yaptı. Askerliği 9 yıl sürdü.
Mehmet Fahri Alp	İstiklal Savaşı'na katıldı.	Bedeli nakdi vermek suretiyle yaptı.
Mehmet Köprülü	Çocuk yaşta olduğu için savaşa katılmadı	Bedeli nakdi- Kars'ta 17.Alayda
Mehmet Özgül	Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde	Birinci Dünya Savaşı sırasında askerlik şubesinde yaptı.
Mehmet Refioğlu	Yok	Bedeli nakdi olarak Bayburt'ta
Mevlüt Aksoy	Şiran Mal Müdürlüğü'nde	Gümüşhane Redif İlave Taburu'nda
Muhsin Ataç	Askerdi	İstiklal Savaşı Doğu Cephesi sıhhiye malzeme deposu
Mustafa Çubukşen?	Muhasebe memuru	Kelkit şubesinde yazıcı olarak
Mustafa Doğan	Daimi itibarıyla bulunmamıştır.	Askerlik yapmamıştır.
Mustafa Yeniçeri	Askerdeydi	Doğu Cephesi'nde yaptı.
Necati Akagün	Öğrenciydi	Kor nakliye taburunda teğmen olarak ve Balıkesir As. Mn. Hâkimliği ve 41. Tüm Hâkimliği
Necdet Gürpınar	Yoktur	Bedeli nakdi olarak Bayburt Piyade Alayı'nda
Nurettin Köklü	Belediye ajans ve istihbarat memurluğu	Bedeli nakdi vererek 1929 senesinde Bayburt'ta 7.Alayda
Sami Zarbun	?	Trabzon'da yaptı
Seydi Murathan	Çocuk yaşta olduğu için savaşa katılmadı.	Gümüşhane Askerlik Şubesi'nde yazıcı olarak 1933 yılında yaptı.
Suri Karaman	Çocuk yaşta olduğu için savaşa katılmadı.	Bedeli nakdi olarak Trabzon'da 8.Piyade Alayı'nda
Süleyman Sırrı Daltaban	15.nci K.G. İhtiyat Zabiti olarak Ermeni harbinde, Afyon Cephesi'nde, Büyük Taarruzda görev aldı.	Birinci Dünya Savaşı Kafkas Cephesi, İstiklal Savaşı Doğu ve Batı cephelerinde
Tevfik Bölen	İstiklal Savaşı Doğu Cephesi'nde	Bedeli nakdi vermek suretiyle yaptı.
Tevfik Küçükömer	Yok	Gümüşhane'de
Yusuf Baysan	İstiklal Savaşı'nda Şiran ve Alucra Ambarlar Memurluğu	Yazıcı olarak yaptı.

Ziya Çolak	Bayburt Hastanesi Kâtibi idi.	1909-1913 döneminde Erzurum'da. 1913 tarihinde Balkan Savaşı'na katıldı.
Ziya Kutlutan	Gümüşhane'de bulundu. Rumlara karşı yapılan çete teşkilatında bulundu.	Bedeli nakdi vererek ve seferberlikte Sarıkamış muharebelerinde bulundu.
Züftü Aksoy	Yaşı küçüktü. Ticaret yaptı.	Bedeli nakdi vererek Trabzon'da yaptı.

Sonuç

Halk Fırkası'nın 1923 yılında resmen kurulmasından sonra, tüm ülkede partinin il ve ilçe teşkilatları oluşturulmaya başlandı. Bu süreçte devlet kurumlarının iç teşkilatlanmasında yapılan düzenlemeler neticesinde bazı kadroların kaldırılmasıyla beraber açıkta kalan memurların parti bünyesinde değerlendirildiği ve ayrıca çeşitli kamu kurumlarından emekli olan kişilere de parti teşkilatında birtakım görevler verildiği anlaşılmaktadır. Bulunduğu memurluk görevinden kendi isteğiyle istifa eden görevlilerden bir kısmı da parti teşkilatında görev alabilmekteydi. Gümüşhane ili örneğinde bu durum açıkça gözükmemektedir. Görevlilerin yaklaşık üçte biri (18 kişi) hiçbir devlet görevinde bulunmadığı ve çoğunluğunun da (%54,7) ticari faaliyetlerde bulunduğu tespit edildi. Sicil belgelerinden anlaşıldığı kadarıyla küçük esnaf olarak nitelendirilebilecek bu kişiler başta tuhafiyeye ürünleri olmak üzere çeşitli ürünlerin satışını yapmaktaydı. Üstelik birçoğu bu işin yanında tarımsal faaliyetlerle de uğraşmaktaydı.

Görevliler CHP'ye ilk kayıtlı oldukları tarih konusunda ağırlıklı olarak Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurulduğu Sivas Kongresi'ni işaret etmekteydi. Amaçları ülkenin kurtuluşunda ve partinin kuruluşunda etkin görev aldıkları ve partiye bağlı birer nefer oldukları yönündeki mesajı merkezi yönetime iletebilmektir.

Dönemin iktidar partisi CHP, Medeni Kanun'u hazırlayarak ve ardından seçme ve seçilme kanununda yaptığı değişiklikle kadınlara pek çok alanda hak vermemekteydi. Bununla birlikte, partinin Gümüşhane ili teşkilatlanmasında hiçbir kadına görev verilmediği tespit edildi. Bu durum parti yönetiminin kendi içinde tezat bir durum ortaya çıkarmasının yanında kadınların bu şehirde henüz iş hayatında istenilen düzeyde yer alamadıklarını ve siyasi faaliyetlerde etkisiz kaldıklarını göstermekteydi.

CHP merkezi yönetimi Gümüşhane ili parti teşkilatını oluştururken yöre halkıyla sağlıklı iletişim kurabilecek ve parti merkezinin mesajlarını halka doğru bir şekilde iletebilecek görevlilere ihtiyaç duymaktaydı. Bundan dolayı merkez ve taşra teşkilatı görevlilerinin %96,2 gibi büyük bir çoğunluğu bölgenin coğrafyasını ve kültürünü iyi bilen, Gümüşhane ili doğumlu olan kısacası yörenin evladı olarak nitelendirilen kişilerden seçildiği anlaşılmaktadır. Söz konusu görevlilerden birçoğunun çeşitli dönemlerdeki seçim çalışmalarında partinin hizmetinde etkin görev aldığı görüldü. Bununla beraber, CHP merkezi yönetiminin hiçbirini Gümüşhane ilinden milletvekili adayı olarak göstermediği belirlendi.

Parti merkezi yönetimi, bölgede aktif görev alabilecek ve parti çalışmalarını aksatmayacak şekilde çalışabilecek genç ve dinamik görevlileri ön planda tutmaktaydı. Bu nedenle görevlilerin %53,8'i, 29-43 yaş aralığındadır.

Günümüzde uygulanan bedelli askerlik uygulamasının bir örneği de Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında yaşanmaktaydı. Savaş ortamının ortadan kalkması ve nitelikli insan gücüne olan acil ihtiyaç askerlik süresinin kısaltılmasına neden oldu. Belirli bir nakit ücret karşılığında yararlanılan bu haktan 20 görevlinin istifade ettiği tespit edildi.

Çalışma dönemi dikkate alındığında ülkede henüz yeterli sayıda üniversite bulunmaması ve üstelik her şehirde lisenin olmaması görevlilerin eğitim düzeylerinin ağırlıklı olarak (%64,2) ortaokul düzeyinde kalmasına neden olmaktadır.

CHP yönetimi her ne kadar teorikte devlet-birey ilişkisinde aracıyı kaldırma anlayışına sahip olsa da pratikte bu bölgede uygulanmasının uzun bir zaman alacağını farkındaydı. İnkıpların yerleşiklik kazanması, kökleşmesi ve merkezi yönetimin varlığını en ücra köşelere kadar hissettirmesi elzemdi. Bu nedenle parti yönetimi bu dönemde aracı kullanmayı seçti ve partinin hedef ve ilkelerini yöre halkına anlatabilecek parti temsilcilerini belirledi. Şehirde ticari ve zirai faaliyetlerle ekonomik anlamda güç kazanan; Aksoy, Ataç, Daltaban, Doğan, Karaman, Köklü, Şahin, Üçüncü (Oğlu), Yüce ve Zarbun aileleri bu anlamda ön planda gelmekteydi. CHP özellikle bu ailenin bazı üyelerini parti teşkilatlanması içine alarak bölgede denetim ve güç elde etmek istedi. Şehir eşrafı olarak nitelendirilebileceğimiz bu aileler de parti devlet olarak gördükleri CHP'den ekonomik ve sosyal anlamda birtakım imtiyazların beklentisi içindeydi. Karşılıklı çıkar ilişkisi içinde oluşan bu yapının parti devlet anlayışının hüküm sürdüğü süreçte devam ettiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışmada CHP Gümüşhane ili merkez ve taşra teşkilatında görev yapan toplam 53 kişinin sicil belgeleri incelendi ve görevliler hakkında genel bir profil oluşturuldu.

KAYNAKÇA

Arşivler

Cumhuriyet Arşivi Belgeleri (BCA)

Görevlinin Adı Soyadı	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) Belge No	Görevlinin Adı Soyadı	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) Belge No
İrfan Doğan	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/1/36	Mustafa Yeniçeri	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/31
Mehmet Doğan	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/2	Mustafa Çubukşen (?)	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/33
M. Salih Sağlamer	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/3	Necdet Gürpınar	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/34
Etem Üçüncüoğlu	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/4/65	Mevlüt Aksoy	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/35
Kâzım Köklü	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/5	Azmi Karaman	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/37
Fahrettin Aydın	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/6	Fikri Ataç	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/38
Hüseyin Soysal	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/7	Hamit San	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/40
Faik Ataç	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/8	Necati Akagün	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/41
Tevfik Küçükömer	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/9	Hüseyin Hikmet Özden	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/42
Mehmet Refioğlu	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/10	Hüseyin Eren	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/43
Mehmet Köprülü	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/11	Mehmet Fahri Alp	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/44
Ziya Kutlutan	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/12	Celal Şahinöz	F.490.1.0.0/411.1729.1/45/64
Hüseyin Yücel	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/13	Seydi Murathan	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/46
Süleyman Sırrı Daltahan	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/14	Lütfi Yüce	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/47
Hicabi Ataç	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/15/27/39	Muhsin Ataç	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/48
Fikri Ataç	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/16/38	Fazlı (?)	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/49
Hasan Turan	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/17	Maşuk Baykan	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/52
Yusuf Baysan	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/18	Suri Karaman	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/54
Fikri Karabay	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/19	Hasan Şahin	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/55
Sami Zarbun	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/20	Fikri Özdemir	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/57
Hamit Cevdet Kocatürk	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/21	Mustafa Doğan	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/58
Abdulhamid San ?	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/22	Faik Küçük Er	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/59
Mehmet Özgül	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/23	Ziya Çolak	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/60
Hayrettin Şahin	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/24	Nurettin Köklü	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/61
Celal Üçüncüoğlu	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/25/32/53	Tevfik Bölen	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/62
Bekir Sıtkı Akkoyunlu	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/26/50/51	Ali Ayki (?)	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/63
Fethi Daltaban	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/28/29	Züftü Aksoy	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/66
Hayrettin Şahin	F.490.1.0.0/ 411.1729.1/24/30/56	CHP Gümüşhane Milletvekili Aday Adayı H. Basri Yüce F.490.1.0.0/301.1219.2/5, ?	
CHP Gümüşhane Parti Kâtibi Fahri Ataç	F.490.1.0.0/429.1777.2/16 22.04.1944		

Resmi Yayınlar

Maârif 1923-1932 İstatistikleri (1933), Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, No:26, İstanbul: Devlet Matbaası.

28 Teşrin-i Evvel 1927 Umumî Nüfus Tahriri Mufassal Neticeler, (1929), Fasikül I, Türkiye Cumhuriyeti Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, Ankara: Hüsnütabiat Matbaası.

Tetkik Eserler

Atatürk, Gazi Mustafa Kemal, (2006), *Nutuk/Söylev 1920-1927*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, C.II, Ankara.

Ayata, Ayşe Güneş, (2010), *Cumhuriyet Halk Partisi (Örgüt ve İdeoloji)*, Gündoğan Yayınları.

Aydın, Nermin Zahide, (2019), “Gümüşhane’de Milletvekili Seçimleri (1946-1950)”. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9/2, 261-275.

Aydın, Tülay, (2018), *Tek Parti Döneminde CHP’nin Taşra Örgütlenmesi ve Merkez-Taşra İlişkileri (1935-1945)*, Basılmamış Doktora Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Emecen, Feridun, (1992), “Bedel”, *Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) İslam Ansiklopedisi*, 5, 301.

Küçükkuşurlu, Murat ve Başkaya, Muzaffer, (2016), “1924 Gümüşhane Ara Seçimleri ve Cemal Hüsnü Bey” *Gümüşhane Tarihi (İl Oluşunun 85.Yılında Gümüşhane Tarihi ve Ekonomisi Sempozyumu Tarih Bildirileri 25-26 Mayıs 2010)*, (Ed. Bayram Nazır, Kemal Saylan), Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları, 68-87.

Ökte, Sezai Kürşat, (2019), *Cumhuriyet Halk Partisi Vilayet/İl Kongrelerinin Parti Politikalarına Etkileri (1930-1950)*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2019.

Özgün, Cengiz, (2017), “Türkiye’nin Askerlik Sisteminin Tarihsel Süreç Bağlamında İncelenmesi”, *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (Ed. Sevil Atasoy, Mithat Baydur), 4, 51-90.

Saylan, Kemal, (2014), *Gümüşhane İdari, Sosyal ve Ekonomik Tarih (1850-1918)*, İstanbul: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.

TBMM Albümü 1920-2010 1. Cilt 1920-1950 (2010), (Ed. Sema Yıldırım, Behçet Kemal Zeynel), TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Uzun, Hakan, (2010), “Bir Propaganda Aracı Olarak Cumhuriyet Halk Fırkası Halk Hatipleri Teşkilatı”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 11, 85-112.

Üçüncü, Uğur, (2016), “II. Dönem TBMM’nde Kadirbeyzade Zeki Bey ve Faaliyetleri”, *Gümüşhane Tarihi (İl Oluşunun 85.Yılında Gümüşhane Tarihi ve Ekonomisi Sempozyumu Tarih Bildirileri 25-26 Mayıs 2010)*, (Ed. Bayram Nazır, Kemal Saylan), Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları, 88-108.